

Samenvatting

Aanleiding: De Calo, Hogeschool Windesheim, bestaat uit de opleidingen Lichamelijke Opvoeding (LO), Psychomotorische Therapie (PMT) en Sportkunde (SK) en leidt daarmee studenten op voor respectievelijk het onderwijs, de zorg en de sport. Jongeren rapporteren dat zij frequent seksueel (grensoverschrijdend) gedrag meemaken, zowel op school als in de sport (Timmerman, Bajema & Bonink, 2002; ICES, 2013). Desalniettemin zijn seksualiteit en seksuele integriteit nauwelijks of geen thema binnen de opleidingen LO en SK, en hanteert de Calo zelf geen preventiebeleid ter voorkoming van seksuele grensoverschrijding. Deze studie wil deze discongruentie nader onderzoeken.

Doel: Het inventariseren van de attitude van studenten en docenten omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo.

Methoden: In de studie is gekozen voor *mixed methods*. In het kwantitatieve gedeelte van het onderzoek zijn er 144 studenten van de opleidingen LO, SK en PMT onderzocht doormiddel van een enquête. Daarnaast zijn er in het kwalitatieve gedeelte diepte interviews gehouden met zes docenten van de drie opleidingen en twee vertrouwenspersonen.

Resultaten: Bijna alle studenten voelen zich veilig op de Calo en kunnen er zichzelf zijn. Een overgrote meerderheid van de studenten vindt het omkleden in de sportzaal (en niet in de kleedkamer) heel gewoon op de Calo. De helft van de studenten wil meer praktische aandacht voor seksualiteit in het curriculum. De meeste studenten zijn niet bekend met het beleid m.b.t. seksuele intimidatie en weten de vertrouwenspersonen niet te vinden. Alle geïnterviewde docenten erkennen dat seksuele integriteit belangrijk is binnen de Calo-opleidingen, maar dat het weinig aan bod komt. Docenten zijn wisselend enthousiast over een mogelijk preventiebeleid m.b.t. seksuele intimidatie. De critici vrezen beknot te worden in hun handelingsvrijheid. De meeste docenten zijn onvoldoende op de hoogte van de rol van de vertrouwenspersonen van Windesheim.

Conclusie: Uit deze gegevens is naar voren gekomen dat er een platte cultuur op de Calo bestaat tussen studenten en docenten. Deze cultuur heeft als voordeel dat studenten zich thuis voelen op de Calo en de drempel om contact te hebben met docenten laag is. Een nadeel hieraan is dat grenzen tussen studenten en docenten makkelijk vervagen en hierdoor een risico

vormen voor seksuele grensoverschrijding. Seksualiteit wordt volgens studenten nog niet voldoende behandeld in de lessen. Studenten hebben hierin behoefte aan ervaringsverhalen en praktijkvoorbeelden met betrekking tot seksuele integriteit. Ook de grenzen voor omgangsvormen tussen student en docent zijn voor docenten niet altijd even duidelijk. Docenten verschillen onderling in het hanteren van grenzen in de omgang met studenten, vooral zichtbaar buiten de Calo, bijvoorbeeld op zomer/winterkamp, op feesten of daar waar studenten en docenten bij elkaar thuis komen. Docenten behandelen seksuele integriteit in de lessen nu vooral vanuit eigen initiatief of reactief. Leerdoelen over seksuele integriteit staan niet of nauwelijks beschreven. De vertrouwenspersonen van Windesheim zijn zowel bij studenten als docenten niet bekend. Docenten zijn op de hoogte van het feit dat er vertrouwenspersonen bestaan, maar weten vaak niet wie dit precies zijn.

Aanbevelingen: De beleidsaanbevelingen naar aanleiding van dit onderzoek omvatten meerdere aspecten rondom seksuele integriteit. Dit eerste is het opnemen van Vlaggensysteem (Frans & Franck, 2013) in het curriculum waardoor studenten meer kennis en vaardigheden ontwikkelen t.a.v. seksualiteit en seksueel gedrag, met als doel het ontwikkelen van professionele seksuele integriteit. De tweede is het organiseren van trainingsdagen voor docenten en studieloopbaanbegeleiders t.a.v. seksualiteit, de derde een betere herkenbaarheid van vertrouwenspersonen en als laatste het ontwikkelen van een preventief Windesheimbreed beleid omtrent seksuele integriteit, naast het bestaande reactiebeleid.

Inhoudsopgave

	<i>Bladzijde</i>
Samenvatting	2 - 3
I. Inleiding	6 – 16
1.1 Inleiding	
1.2 Concepten	
1.3 Seksualiteit in de drie beroepscontexten	
1.3.1 Seksuele integriteit en de beroepscontext van de Sportkundige	
1.3.2 Seksuele integriteit en de beroepscontext van de docent LO	
1.3.3 Seksuele integriteit en de beroepscontext van de psychomotorisch therapeut	
1.4 Beleid omtrent seksuele integriteit in de sport- en bewegcontext	
1.5 Probleem- en doelstelling	
1.6 Onderzoeksvraag	
II. Methode	17– 22
2.1 Onderzoekdesign	
2.2 Dataverzameling	
2.2.1 Interviews met docenten en vertrouwenspersonen	
2.2.2 Enquête afname onder studenten	
2.3 Procedure	
2.3.1 Interviews met docenten en vertrouwenspersonen	
2.3.2 Enquête afname onder studenten	
2.3.3 Demografische gegevens van de studenten	
2.4 Data-analyse	
III. Resultaten	23– 40
3.1 Resultaten van de studenten	
3.1.1 Resultatensectie Lichamelijke opvoeding	
3.1.2 Resultatensectie Psychomotorische Therapie	
3.1.3 Resultatensectie Sport & Bewegen	
3.2 Resultaten van de docenten en vertrouwenspersonen	
3.2.1 Demografische gegevens van de docenten en vertrouwenspersonen	
3.2.2 Attitude van docenten omtrent seksuele en lichamelijke integriteit	
3.2.3 Ervaringen van docenten t.a.v. seksuele integriteit op de Calo	
3.2.4 Ervaringen van docenten omtrent het huidige beleid m.b.t. seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo	
3.2.5 Wensen en ideeën van docenten omtrent nieuw beleid m.b.t. seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo	
3.2.6 Ervaringen van vertrouwenspersonen t.a.v. seksuele integriteit	

V. Conclusie & Discussie	41 – 45
4.1 Conclusie	
4.2 Discussie	
VI. Beleidsaanbevelingen	46 – 47
VII. Literatuurlijst	50 – 52
VIII. Bijlagen	53 – 64
7.1 Enquête studenten	
7.2 Topiclijst interviews docenten	
7.3 Code boom kwalitatieve analyse	

I. Inleiding

1.1 Inleiding

Dit onderzoek gaat over de seksuele en lichamelijke integriteit binnen (de opleidingen van) de Christelijke academie voor lichamelijke opvoeding (Calo), Hogeschool Windesheim. Integriteit staat volgens de encyclopedie Van Dale voor onschendbaarheid, eerlijkheid, vasthouden aan normen en waarden en betrouwbaarheid. De seksuele en lichamelijke integriteit van de (aankomende) professional heeft dan ook iets te maken met het bewust, eerlijk en “juist” handelen en de eigen waarden en grenzen met betrekking tot seksualiteit, evenals het respecteren van de waarden en grenzen van andere mensen, met in achtneming van de gezagsrelatie die de (aankomende) professional heeft met cliënten, leerlingen en/of ondergeschikten. Belangrijk om te benoemen is dat niet alleen de professional over seksuele integriteit beschikt. Ook de mensen met wie de professional een werkrelatie heeft, hebben een eigen seksuele integriteit. Deze is vormgegeven door de sociale omgevingen waarin de mens zich beweegt en is van invloed op het gedrag en het referentiekader van mensen (Weiss, 2014). Maar wat betekent seksuele integriteit eigenlijk precies en wat voor gevolgen heeft deze voor de beroepsopleidingen Sportkunde (SK), Lichamelijke Opvoeding (LO) en Psychomotorische therapie (PMT)? Is seksuele integriteit aan te leren en zo ja, hoe?

In deze inleiding worden de verschillende begrippen rondom seksuele integriteit gedefinieerd. Daarnaast worden seksuele integriteit in de beroepscontext, de rol van de Calo, bewegen en sport in de maatschappij, en het huidige beleid binnen de Calo omtrent seksuele integriteit besproken, leidend tot een probleem- en doelstelling en uiteindelijk tot de onderzoeksvraag.

1.2 Concepten

Seksualiteit

”Seksualiteit is een centraal aspect van het leven van de mens. Het omvat seks, genderidentiteit en –rollen, seksuele oriëntatie, erotiek, plezier, intimiteit en voortplanting. Seksualiteit wordt ervaren en vormgegeven in gedachten, fantasieën, verlangens, overtuigingen, attitudes, waarden, gedrag, handelingen, rollen en relaties. Hoewel seksualiteit al deze dimensies kan omvatten, worden deze niet altijd ervaren of vormgegeven. Seksualiteit wordt beïnvloed door de interactie van biologische, psychologische, sociale, economische,

politieke, ethische, wettelijke, historische, religieuze en spirituele factoren”(World Health Organization [WHO], 2010).

Seksuele integriteit

In het rapport over ethisch verantwoord sporten van het Internationaal Centrum voor Ethiek in de Sport (ICES) wordt seksuele integriteit omschreven als ‘Fysieke en psychische onschendbaarheid van een individu als seksueel wezen. Dit vereist een positieve en respectvolle benadering ten opzichte van seksualiteit en seksuele relaties alsook de mogelijkheid om leuke en veilige seksuele ervaringen te hebben, vrij van dwang, discriminatie en geweld’ (Tolleneer et al., 2014).

Lichamelijke integriteit is een vorm van seksuele integriteit, waarbij iemand zelf mag bepalen welke ingrepen hij of zij van buitenaf duldt en waarbij tevens geldt dat niemand gedwongen mag worden iets anders te doen dan hij of zij zelf beoogt (Vermeulen & Cliquet, 2006).

Professionele seksuele integriteit

In deze studie hebben we te maken met professionele seksuele integriteit. Voor het begrip professionele seksuele integriteit is vooralsnog geen bestaande wetenschappelijke definitie. In dit verslag verstaan wij onder professionele seksuele integriteit het bewust, respectvol en verantwoordelijk omgaan met de eigen seksualiteit en die van de mensen met wie de professional werkt, in het bijzonder van degenen die aan ons gezag zijn toevertrouwd, zoals leerlingen, studenten, cliënten en sportdeelnemers, omdat hun fysieke en sociale veiligheid de verantwoordelijkheid is van de (Calo-) professional (persoonlijk gesprek met consulent seksuele gezondheid Esther van der Steeg). De inhoud en de omvang van het begrip professionele seksuele integriteit kan het beste geïllustreerd worden met een aantal voorbeelden.

Voorbeeld 1 (LO/SK). Tijdens een sportkamp gaat de leukste trainer (22 jaar) elke avond net voor het licht uitgaat nog even binnen in de meisjesslaapkamer (15-17 jaar). Hij kan leuke moppen vertellen en sommige meisjes krijgen er maar niet genoeg van. Naar het einde van de week komt de trainer telkens een beetje vroeger op de slaapkamer en blijft hij er ook wat langer rondhangen. De moppen worden alsmat schuiner. Enkele meisjes storen zich daaraan en klagen ook dat ze niet genoeg tijd hebben om zich om te kleden. Ze doen hun verhaal bij de kampeider (situatie 6 uit Sport, een spel met grenzen). Professionele seksuele integriteit in deze casus, kan inhouden, dat een trainer zich bewust is van zijn

voorbeeldfunctie. Plezier maken en moppen vertellen of aanhoren is gepast in de ontwikkeling van adolescenten, maar als trainer heb je de verantwoordelijkheid over jeugdigen en moet je de grens bewaken door na te gaan of alle meisjes die moppen wel op prijs stellen. Bovendien moet je hun privacy respecteren (ICES, 2013).

Voorbeeld 2 (LO/SK/PMT). Een jongen van 12 brengt condooms mee naar de training (je kan ook: “groepstherapie” of “LO-kleedkamer” lezen in plaats van training). Hij daagt zijn leeftijdsgenoten uit ze te gebruiken en ze als bewijs “gebruikt” mee terug te nemen. Wie niet durft of niet wil, wordt uitgelachen (situatie 9 uit Sport, een spel met grenzen). Professionele seksuele integriteit in deze casus, kan inhouden, dat de professional rekening houdt met groepsdruk en seksuele ontwikkeling. Experimenteren is oké, anderen daartoe dwingen niet. In dit geval bespreekt de professional dit het best met de initiatiefnemer(s) en niet met de “volgers”.

Voorbeeld 3 (LO/SK/PMT). Een meisje (leerling/cliënt/sportdeelnemer) van 15 jaar besteedt veel aandacht aan haar uiterlijk. Dat is ook de LO-er/SK-ige/PMT-er (33 jaar) opgevallen. Wanneer ze langs hem loopt, zegt hij: “Jij ziet er vandaag sexy uit.” Zijn blik blijft hangen op haar borsten. In deze casus “maakt” de professional het gedrag van het meisje “sexy” terwijl zij daar niet om gevraagd heeft. Vaak vinden meisjes dit soort seksueel getinte aandacht vervelend en ongepast. Seksueel getinte opmerkingen van professionals richting (jonge) mensen die aan hun gezag zijn toevertrouwd zijn niet aanvaardbaar. Professionele seksuele integriteit wil in dit geval zeggen dat je als professional mag denken en voelen wat je wilt, maar dergelijke seksuele opmerkingen maak je niet richting jeugdigen.

Voorbeeld 4(LO/PMT). Een voorbeeld omtrent verliefde gevoelens is de casus van een lerares die heimelijk verliefd is op een student van haar. Nooit had ze gedacht verliefd te kunnen worden op een zeventien jarige student maar ze merkt dat ze bloost als hij haar aankijkt en hem voortrekt in de klas. Na een tijdje kan ze haar verliefde gevoelens niet meer negeren ‘*Wakker lag ik ervan, ik zag zijn knappe gezicht de hele tijd voor me. En realiseerde me: het onmogelijke is gebeurd, ik ben verliefd op een leerling*’(Redactie Vrouw, 2012). Ook de desbetreffende student heeft dit door en vraagt haar de volgende les mee uit eten. Niets liever wil de lerares met hem uit eten en de nacht doorbrengen. Seksuele en verliefde gevoelens kun je niet altijd sturen. Handelen vanuit je beroepsfunctie is wel te besturen. Professionele seksuele integriteit in deze casus is dan ook het niet ingaan op de uitnodiging van de student en de bewustwording van de afhankelijkheidsrelatie die docent en student nu hebben.

Schending van de seksuele of lichamelijke integriteit

We kennen allemaal de alledaagse (veelal onbewuste en onbedoelde) schendingen van de seksuele of lichamelijke integriteit van (jonge) mensen. Voorbeelden daarvan zijn de (gym)docent die te dichtbij komt staan, of iets te vaak fysiek contact maakt, trainers die onbeschaamd de kleedkamer binnen treden, een hulpverlener die zogenaamd grappige toespelingen maakt over de omvang van de boezem van de cliënt, enz. Beschuldigingen worden hier meestal niet van gedaan, van traumatisering is meestal geen sprake, maar “slechts” een onprettig en ongemakkelijk gevoel bij degene wiens grenzen worden overschreden. Over seksuele grensoverschrijding binnen werkrelaties is, in tegenstelling tot de positieve tegenhanger seksuele integriteit, meer bekend in de literatuur. Seksuele grensoverschrijding kan verschillende vormen aannemen, van licht naar zeer zwaar. Denk aan niet-fysieke grensoverschrijding (bijvoorbeeld ongewild blootfoto's van iemand op Facebook of een groepsapp zetten, seksueel staren of gluren, bijvoorbeeld naar borsten, kruis of billen, seksuele opmerkingen maken, seksuele bewegingen maken) en fysieke grensoverschrijding (bijvoorbeeld iemand zonder toestemming zoenen, seksueel aanraken en seksuele handelingen onder dwang) (Heemelaar, 2013). Schendingen van de seksuele integriteit komen veelvuldig voor. Uit data van de Monitor Seksuele Gezondheid (2012), blijkt dat 61% van de vrouwen en 33% van de mannen ooit enige vorm van seksuele grensoverschrijding (fysiek dan wel niet-fysiek) heeft meegemaakt. Daarnaast gaf 17% van de meisjes en 5% van de jongens in datzelfde jaar aan minstens één keer in hun leven te zijn gedwongen om seksuele dingen te doen die ze eigenlijk niet wilden (Data uit de Monitor Seksuele Gezondheid 2012, ongepubliceerd). Grensoverschrijdingen bij kinderen en jongeren en onderling is soms lastig inschatten. Kinderen en jongeren vertonen soms seksueel gedrag door bijvoorbeeld aan elkaar te zitten of zich uitdagend te kleden. Kinderen en jongeren worden in de hedendaagse maatschappij ook steeds meer blootgesteld aan seksueel gedrag door bijvoorbeeld media of commercie. De effecten hiervan zijn nog onvoldoende onderzocht. Om gedrag van jeugd te beoordelen is het vlaggensysteem ontwikkeld. Met het vlaggensysteem kan gekeken worden of gedrag ‘groen’ is, dus aanvaardbaar of bijvoorbeeld ‘rood’ ernstig grensoverschrijdend. Belangrijke pijlers die altijd moeten gelden zijn toestemming, vrijwilligheid en gelijkwaardigheid. Ook spelen leeftijd, de context en zelfrespect een rol. Het Vlaggensysteem kan handvatten bieden in het beoordelen van (seksueel) gedrag (Frans, 2010).

Seksuele intimidatie

“Seksuele intimidatie is verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag met een seksuele betekenis dat als doel of gevolg heeft dat de waardigheid van een persoon wordt aangetast, in het bijzonder wanneer een bedreigende, vijandige, beledigende, vernederende of kwetsende situatie wordt gecreëerd (Wet Gelijke behandeling, art. 1a). De term seksuele intimidatie wordt meestal gebruikt in werksituaties, maar het kan overal voorkomen waar mensen samen zijn” (Rutgers WPF & Movisie, 2015).

Seksueel misbruik

“Seksueel misbruik is elke vorm van seksuele grensoverschrijding waarbij sprake is van seks tussen een volwassene met een kind of jongere onder de 18 jaar omdat hier per definitie sprake is van ongelijkwaardigheid, of andere situaties waarbij misbruik wordt gemaakt van een leeftijds- of machtsverschil, bijvoorbeeld wanneer een leerkracht seks heeft met een leerling of een hulpverlener met een cliënt. Seksueel misbruik van kinderen wordt ook wel seksuele kindermishandeling genoemd” (Rutgers WPF & Movisie, 2015).

Seksueel geweld

“Seksueel geweld is wat in de wet als aanranding en verkrachting is gedefinieerd, dat wil zeggen penetratie (verkrachting) of andere seksuele handelingen (aanranding) waarbij geweld is gebruikt, dreiging met geweld of gebruik is gemaakt van een situatie of toestand waardoor iemand niet in staat was te weigeren (bijv. door middelengebruik)” (Rutgers WPF & Movisie, 2015). In 2012 gaf 33,3% van de vrouwen en 7,7% van de mannen aan ooit wel eens seksueel geweld te hebben meegemaakt (Data uit de Monitor Seksuele Gezondheid 2012, ongepubliceerd).

1.3 De drie beroepen waarvoor de Calo opleidt

In deze studie doen wij onderzoek naar studenten en docenten van de Calo van Windesheim te Zwolle. De Calo is onderdeel van het domein Bewegen en Educatie. De contexten waarin deze studenten en docenten zich bewegen is vaak nauw verbonden met het contact met andere mensen. Zo geeft een student lichamelijke opvoeding (LO) op stage gymles aan kinderen of jongeren van een school, een student psychomotorische therapie (PMT) begeleidt cliënten met een hulpvraag doormiddel van beweging en lichaamsgerichte oefeningen op stage in de hulpverlening en een student sportkunde (SK) organiseert sportevenementen of kun je terug vinden in een stage binnen een sportbestuur. Deze drie beroepen hebben gemeen dat bewegen

en sport worden ingezet om een doel te bereiken. Ook hebben deze beroepen gemeen dat het contact met andere mensen sterk aanwezig is. Menselijk contact heeft vele voordelen voor het welzijn van de mens. Zo voelen mensen die in groepen zijn zich vaak gelukkiger en geeft het zelfvertrouwen om onderdeel te zijn van een groep (Stanger, 2016). Vooral een activiteit zoals sport brengt mensen bij elkaar (Schipper-van Veldhoven, 2013).

1.3.1 Seksuele integriteit en de beroepscontext van de Sportkundige

Op het eerste gezicht heeft sport weinig met seksualiteit te maken. Trainers, sportmanagers en –bestuurders zijn voornamelijk druk met trainingen, wedstrijden en allerlei organisatorische en praktische taken die gedaan moeten worden binnen een vereniging of sportbond. Er is dan vaak weinig tijd en aandacht voor een aspect dat erg belangrijk is in de jeugdsport: de lichamelijke en seksuele veiligheid van sportende kinderen en jongeren. De cijfers over het meemaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag door jeugdigen in de sportcontext, lopen uiteen van tien procent (ICES, 2013) tot twintig procent (Vertommen & Schipper-van Veldhoven, 2012).

Schipper-vanVeldhoven, lector Sportpedagogiek, introduceerde de *'two faces'* van de sport. Ze brengt in haar onderzoek de vele voordelen van sport aan het licht zoals de voordelen voor de gezondheid en sociale cohesie (Eurobarometer, 2004) en het ontwikkelen van zelfvertrouwen (Steenbergen et al, 2010). Aan de andere kant erkent Schipper-van Veldhoven ook negatieve aspecten die onlosmakelijk verbonden zijn met sport. Dit betreft bijvoorbeeld de machtsrelatie die trainers met sporters hebben die een bodem kan zijn voor seksueel misbruik, maar ook seksuele grensoverschrijding tussen jongeren onderling (Schipper-vanVeldhoven, 2013). Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat de positieve effecten van sport vooral tot uiting komen als er een stevig en positief pedagogisch klimaat heerst. Docenten LO, sporttrainers en -coaches en ouders zijn hier ook onderdeel van en verantwoordelijk voor. De context waarin gesport wordt is daarom erg belangrijk. Sportkundigen dienen een veilige sportcontext te kunnen faciliteren en monitoren, zodat (jeugdige) sportdeelnemers veilig kunnen sporten. Professionaliteit en integriteit spelen een belangrijke rol bij veiligheid (Stegeman, 2007). Kortom, seksuele integriteit is zeker een issue voor sportkundigen en de opleiding Sportkunde.

1.3.2 Seksuele integriteit en de beroepscontext van de docent LO

Eén op de zes jongeren maakt in een schooljaar een geval van seksuele intimidatie mee, en bij een kwart van die gevallen is degene die de jongere lastig valt een docent. Uit onderzoek van Timmerman, Bajema en Bonink (2002) blijkt dat leerlingen vinden dat sommige gymleraren vaak net iets te dichtbij staan of vervelende opmerkingen maken. Ook spelen aanrakingen in de gymles een grote rol. Leerlingen geven aan dat gymleraren soms net iets te dicht bij de borst vangen. Veel leerlingen hebben daarna een gevoel van schaamte en weten niet hoe ze met het voorval moeten omgaan (Timmerman, Bajema & Bonink, 2002). Scholen voor primair en voortgezet onderwijs zijn sinds 2015 verplicht beleid te voeren met betrekking tot een veilig sportklimaat. Seksueel gedrag is één van de vijf belangrijkste aandachtspunten van dit beleid (www.schoolenveiligheid.nl) Uiteraard is de gymles, met het omkleden voor en na, bij uitstek een plek waar gewenst en ongewenst seksueel gedrag voorkomt, dat gezien en goed geduid moet worden door de LO-docent zodat deze waar nodig adequaat kan handelen, ter bescherming van de leerlingen en zichzelf. Jaarlijks worden docenten LO beschuldigd door leerlingen van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Zonnenberg & Roelofsen, 2011).

Voor docenten Lichamelijke Opvoeding is er in opdracht van de Koninklijke Vereniging voor Lichamelijke Opvoeding (KLVO) een competentieprofiel ontwikkeld. In dit profiel staat concreet beschreven wat de verantwoordelijkheden van de leraar LO zijn en welke vakkennis en bekwaamheden daarbij onmisbaar zijn. Er is dus een gemeenschappelijk uitgangspunt voor de kwaliteit die leraren LO realiseren in het dagelijkse werk. De uitgangspunten van het competentieprofiel worden onder woorden gebracht in de zogeheten 'beroepsstandaarden'. Daarmee maakt de KVLO duidelijk wat elke leraar lichamelijke opvoeding (idealiter) behoort te weten en te kunnen. Verder wordt er vooral aangeraden om met vakcollega's en in het verlengde van de beroepsethische uitgangspunten afspraken te maken over gedragsrisico's die specifiek gelden voor de leraar lichamelijke opvoeding, bijvoorbeeld over het binnentreden van kleedkamers. Maar expliciet over seksualiteit en seksuele integriteit gaat het in de documenten niet. Wat de gedragsrisico's inhouden blijft ook vaag. We weten dus dat seksualiteit in de gymles een rol speelt (Timmerman, Bajema & Bonink, 2002; Zonnenberg & Roelofsen, 2011), maar concrete handvatten en richtlijnen ontbreken in de huidige beroepsstandaarden en -profielen van de LO-docent.

1.3.3 Seksuele integriteit en de beroepscontext van de psychomotorisch therapeut

Seksualiteit speelt in een hulpverleningsrelatie dikwijls een voorname rol. Een cliënt zit met een probleem, waarvoor training of therapie geïndiceerd is. Niet zelden heeft dit probleem ook gevolgen voor de beleving van intimiteit en seksualiteit, denk aan iemand met een burn-out of met angstaanvallen. De cliënt kan deze gevolgen bespreken met de psychomotorisch therapeut. In het contact met cliënten komt daarnaast regelmatig voor dat een cliënt verliefde gevoelens heeft en soms gaat uiten richting de professional. Het kan ook zijn dat de professional verliefde gevoelens gaat koesteren voor de cliënt. Dit fenomeen omtrent verliefde gevoelens in de hulpverlening wordt ook wel *overdracht* of *tegenoverdracht* genoemd en is een verplaatsingsmechanisme waarbij gevoelens en wensen uit het verleden worden geprojecteerd op een ander persoon. Dit kan gelden voor zowel de professional als de cliënt. Het is van belang voor de professional om dit soort processen te herkennen en hierop te kunnen reflecteren om dit in goede banen te leiden (Heemelaar, 2013).

Studenten dienen zich na het behalen van hun diploma te laten registreren bij het SRVB oftewel het register met betrekking tot vak therapeutische beroepen. Dit is vooral voor de registratie en erkenning van beroepsprofessionals in de therapeutische sector. Eisen omtrent professionele seksuele integriteit zijn hierin niet opgenomen. Wel moeten professionals zich blijven scholen en hun kennis blijven toetsen. In de opleiding PMT komen onderwerpen die in verband staan met seksuele integriteit wel aan bod. Weerbaarheid, verliefdheid in een therapeut-cliënt relatie en het Vlaggensysteem (Frans & Franck, 2013) zijn voorbeelden van onderwerpen die in lessen worden besproken. Competenties met betrekking tot seksuele integriteit zijn nog niet tot leerdoelen gemaakt' in de beschrijvingen van de onderwijseenheden. De noodzaak hiervan is wel zeker aan de orde, wanneer dit niet tot leerdoelen gemaakt wordt is het afhankelijk van de docent hoeveel het onderwerp precies aan bod komt.

1.4 Beleid omtrent seksuele integriteit in de sport- en beweegcontext

Beleid omtrent seksuele integriteit is in de sportwereld nog redelijk nieuw. Zo kwam de grootste sportbond van Nederland, de NOC*NSF, pas in 1996 met een beleidsplan voor het terugdringen van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport. Dit beleidsplan bestond uit twee speerpunten: sportverenigingen leren omgaan met incidenten en een preventie programma ontwikkelen. Dit beleidsplan was naar aanleiding van een schandaal in de judosport. Hiervoor werd er over seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport weinig gesproken door sportverenigingen. Nog steeds is er een taboe rondom seksuele intimidatie in de sport (Schipper-van Veldhoven, Vertommen & Vloet, 2015) en wordt over seksualiteit

slechts in negatieve termen gesproken. Als het erover gaat, gaat het uitsluitend over seksuele intimidatie of seksuele grensoverschrijding. Over de positieve kant, de seksuele integriteit en gezond seksueel gedrag, gaat het vrijwel nooit in de sportliteratuur. En dat is een gemiste kans, want uit onderzoek blijkt dat studenten die goede voorbeelden hebben gehad van seksuele integriteit in hun opleiding en seksuele gevoelens hebben leren erkennen en daar mee leren omgaan, minder snel zelf seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen in hun latere (werkende) leven (Pope et al., 1996). Bewustwording van eigen normen, waarden en grenzen helpt dus ook bij het bewaken daarvan in de verdere loopbaan. Gevoelens, en daarbij ook seksuele gevoelens, horen bij het leven. Zo blijkt uit onderzoek dat 96% van de Nederlandse mannen een seksuele prikkel ervaart als ze een leuke vrouw zien (Seks in Nederland, 1991; de 4% die dat niet voelde bleek homoseksueel). Bij vrouwen werd dit niet onderzocht, maar er is geen aanleiding om ervan uit te gaan dat dit alleen bij mannen speelt. Op de werkvloer kun je deze gevoelens niet zomaar uit zetten. Kortom, je hebt als professional met seksuele gevoelens te dealen. Op 8 oktober 2012 bracht de Commissie-Samson haar rapport uit onder de titel 'Omringd door zorg, toch niet veilig'. De Commissie-Samson stelt vast dat jongeren die onder verantwoordelijkheid van de overheid in de jeugdzorg worden geplaatst onvoldoende beschermd worden tegen seksueel misbruik. Ter voorkoming hiervan is een kwaliteitskader ingesteld gericht op preventie, signalering en aanpak van seksueel misbruik van kinderen. Een onderdeel van het kwaliteitskader is het investeren in opleiding en permanente educatie. De Commissie-Samson formuleerde als aanbeveling dat in alle basisopleidingen die opleiden richting de jeugdzorg, structureel aandacht moet zijn voor de gezonde en afwijkende seksuele ontwikkeling en de problematiek van seksueel misbruik. Structurele aandacht betekent dat er in de hele opleiding aandacht voor is, en bijvoorbeeld niet enkel in keuzevakken (Jeugdzorg Nederland & Vereniging Hogescholen, 2013). Dit is op de Calo nog niet het geval. Een veilig klimaat is er als studenten en docenten aan het denken worden gezet over hun eigen handelen en houding, en dat er ruimte is om hier open over te reflecteren (Stichting School en Veiligheid, publicatiejaar). De minor 'Veilig Sportklimaat' op Windesheim sluit hier goed bij aan. Dit is een keuzeminor voor alle drie de opleidingen van de Calo en ook voor studenten van buiten de Calo en buiten Windesheim. Het is belangrijk stil te staan bij het feit dat deze minor al veel over seksualiteit bevat, maar tegelijkertijd te realiseren dat dit een keuzeminor is. Dit betekent dat het hedendaags voor studenten nog optioneel is om zich te richten op seksualiteit binnen hun studie. Beleid omtrent seksuele integriteit is in de sport en in het onderwijs op dit moment meer gericht op het voorkomen van seksuele intimidatie en is nog niet aangenomen door iedere sportvereniging.

Wel blijkt uit cijfers van het onderzoek naar een veilig sportklimaat van het Mulier instituut dat er een bewustwording proces gaande is bij sportverenigingen en steeds meer sportverenigingen zich gaan richten op een veilig sport klimaat. Concrete effecten van dit programma zijn op dit moment nog lastig aan te geven volgens de monitor aangezien het lastig is concrete gedragsveranderingen te registreren. Desalniettemin is het bewustwording proces in gang gezet (Romijn, Kalmthout & Breedveld, 2015).

Sport en menselijk contact zijn instrumenten die tot hele mooie dingen kunnen leiden. Dit onderzoek wil graag bijdragen door de positieve voordelen van sport nog meer te benadrukken en de mogelijke nadelen nog meer te voorkomen.

1.5 Probleem- en doelstelling

De Calo van Hogeschool Windesheim leidt studenten op tot managers in de sport, docenten lichamelijke opvoeding in het onderwijs en psychomotorisch therapeuten in de zorg. De focus op bewegen verbindt deze opleidingen met elkaar. De kracht van bewegen wordt in al die werkvelden (sport, onderwijs en zorg) benut waardoor mensen plezier, veerkracht, talenten, gezondheid, ontmoeting ervaren en eigen grenzen mogen verleggen. In het werken met mensen en vooral met bewegende mensen, spelen afstand en nabijheid tussen de sporter/leerling/cliënt en de professional een belangrijke rol. Het laveren tussen afstand en nabijheid en de mate van seksuele integriteit van de professional zijn cruciaal in het verkrijgen van vertrouwen, erkenning, waardering en om te leren. Dit geldt voor zowel studenten als professionals in het werkveld.

Zoals uit de literatuur in de inleiding beschreven is, is seksualiteit een belangrijk onderdeel van menselijk contact, ook in het onderwijs, de sport en de hulpverlening. Seksualiteit, en dan met name het professioneel omgaan met seksuele gevoelens en seksueel gedrag, evenals het (er)kennen van goede en minder goede voorbeelden in het werkveld met betrekking tot seksuele integriteit, speelt tot op heden nog geen of nauwelijks een expliciete rol op de Calo, noch in de curricula van de opleidingen van de Calo. Hiermee zou je zeggen dat seksualiteit een '*Elephant in the room*' is, de titel van dit onderzoeksverslag. Dit Engelse gezegde is een metafoor voor een waarheid die speelt maar die onder de oppervlakte blijft of die niemand durft te bespreken.

Het doel van dit onderzoek is om de attitudes ten aanzien van seksuele en lichamelijke integriteit binnen de Calo van Hogeschool Windesheim in kaart te brengen. Het is van belang de meningen, ervaringen en wensen van docenten en studenten omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo en in de curricula te onderzoeken. Deze kennis zal worden

gebruikt om te weten te komen hoe er nu met betrekking tot seksuele en lichamelijke integriteit gehandeld wordt door docenten, of studenten zich bekwaam voelen en of er nog aanbevelingen zijn voor in de toekomst. Het doel van dit onderzoek is allerm minst om in de toekomst voorzichtiger of omzichtig om te gaan met seksualiteit op de Calo, maar wel om, indien nodig, een stap te zetten richting het bewust en competent omgaan met seksualiteit. De conclusies van het onderzoek worden daarom uitgewerkt in aanbevelingen voor het beleid op de Calo en voor de curricula van de Calo-opleidingen.

1.6 Onderzoeksvraag

De volgende onderzoeksvraag staat centraal in deze studie: ‘Wat zijn de attitudes en meningen van docenten en studenten over seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo en in de curricula van de Calo-opleidingen?’

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag is deze hoofdvraag opgedeeld in een vijftal deelvragen. Elke deelvraag beantwoordt een onderdeel van de hoofdvraag. Samen vormen deze vragen een leidraad voor dit onderzoek en het onderzoeksverslag. De deelvragen zijn als volgt:

1. Wat is de attitude van studenten en docenten omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo?
2. Wat zijn de ervaringen van studenten en docenten omtrent seksuele integriteit op de Calo?
3. Wat is de attitude omtrent het huidige beleid omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo?
4. Hoe kan het beleid omtrent seksuele integriteit op de Calo aangepast worden naar de wensen, meningen en ervaringen van docenten en studenten?

Hoe kan het onderwerp seksuele integriteit het beste worden opgenomen in de curricula van de Calo-opleidingen?

2. Methoden.

2.1 Onderzoeksdesign

Deze studie is een kwantitatief en kwalitatief verkennend onderzoek in de vorm van eenmalige interviews en enquêteafname.

Er is gebruik gemaakt van een vorm van kwalitatief onderzoek, namelijk *Directed Content Analysis* (DCA). Deze methode wordt gebruikt als een bestaande theorie of voorafgaand onderzoek over een fenomeen baat heeft bij een verdere beschrijving. Het doel van deze deductieve aanpak is het valideren van een conceptueel kader of het verder uitbreiden van een theorie (Hsieh & Shannon, 2005). Relevante theorie is aanwezig en wordt gebruikt bij het vooraf vormen van codes. Hierdoor kan er snel focus worden aangebracht in de data (Van Staa & De Vries, 2014). Tevens is er gebruik gemaakt van meerdere vormen van onderzoek, namelijk interviews, inhoudsanalyse en literatuuronderzoek. “Kwantitatieve onderzoeksmethoden zijn geschikt om een breed beeld te krijgen van bijvoorbeeld uitkomsten, terwijl kwalitatieve methoden een diepgaand inzicht bieden in processen en mechanismen” (Verhoeven, 2012, p. 59). Deze studie richt zich op meerdere componenten, zoals de ervaringen en attitudes van studenten en docenten rondom seksualiteit op Windesheim, de attitudes tegenover het bestaande beleid rondom seksuele integriteit op de Calo en eventuele aanbevelingen om seksualiteit een passende plaats te geven in het curriculum. Het in kaart brengen van meerdere componenten vereist het gebruik van meerdere onderzoeksmethoden (Pawson & Tilley, 1997). Daarom is er in dit onderzoek gekozen om gebruik te maken van *mixed methods*. Deze benadering houdt in dat er gebruik wordt gemaakt van een combinatie van verschillende methoden (in dit onderzoek kwantitatief en kwalitatief), om een bepaald fenomeen te onderzoeken (Tashakkori & Teddlie, 2003). Zo worden de voordelen van beide onderzoeksmethoden gecombineerd.

2.2 Dataverzameling

De data in deze studie zijn verzameld door middel van semigestructureerde interviews en een enquêteafname. De enquête is schriftelijk afgenomen in de les studieloopbaanbegeleiding. De studenten mochten overleggen over de vragen en de meeste studenten deden er 5 tot 10 minuten over om de enquête in te vullen. De onderzochte klassen zijn geselecteerd op alfabetische volgorde en op basis van relativiteit, omdat er gekozen is voor de helft van het totaal aantal klassen van elke opleiding. Daarnaast zijn de semigestructureerde interviews

afgenomen met de vertrouwenspersonen van Windesheim, en met docenten van de opleidingen LO, SK en PMT.

2.2.1 Interviews met docenten en vertrouwenspersonen

Er is tijdens de interviews gebruik gemaakt van een topiclijst (zie bijlage 2). Hierdoor zijn bij alle docenten dezelfde topics behandeld. Op basis van bestaande concepten uit relevante literatuur (zie de bronnen genoemd in de inleiding) zijn de topics gevormd. Verschillende topics zijn aanbod gekomen in de interviews, van persoonlijke gegevens tot het concept seksuele integriteit, het sociale klimaat op de Calo en de inhoud van het curriculum, het beleid en eventuele verbeteringen en aanbevelingen zijn besproken.

Het is van belang om bij elke docent naar zijn of haar persoonlijke gegevens te vragen, om bijvoorbeeld erachter te kunnen komen in welk(-e) vak(ken) de docent lesgeeft en hoelang hij of zij al lesgeeft. Dit zijn allemaal factoren die van invloed kunnen zijn op de antwoorden die de docent geeft.

Om de eerste deelvraag te beantwoorden (wat is de attitude van studenten en docenten omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo?) is er gekeken hoe het sociale klimaat op de Calo wordt ervaren. Onder attitude verstaan wij de gedachtegang van een individu over een bepaald onderwerp (Encyclo, 2016). Ook is er onder andere gevraagd hoe ze de sfeer op school ervaren en wat de voor- en nadelen zijn. Om de tweede deelvraag te beantwoorden (wat zijn de ervaringen van studenten en docenten omtrent seksuele integriteit op de Calo?) is er eerst gekeken naar wat de respondenten zelf verstaan onder seksuele integriteit. Daarna is er gekeken naar de ervaringen van de respondenten met dit begrip en hoe ze seksuele integriteit zelf vorm geven tijdens hun lessen. De derde en vierde deelvraag (wat is de attitude omtrent het huidige beleid omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo en hoe kan het beleid omtrent seksuele integriteit op de Calo aangepast worden naar de wensen, meningen en ervaringen van docenten en studenten?) is onderzocht door de topic 'beleid' aanbod te laten komen in de interviews. Dit is gedaan door eerst te onderzoeken op welke hoogte de respondenten bekend zijn met het huidige beleid omtrent grensoverschrijdend gedrag en vervolgens welke aanbevelingen de respondenten zelf hebben. De vijfde, en tevens laatste, deelvraag (hoe kan het onderwerp seksuele integriteit het beste worden opgenomen in het curricula van de Calo-opleidingen?) is ook vanzelfsprekend onderzocht door de topic 'lesprogramma' te behandelen in de interviews. Dit is gedaan door te kijken in welke mate de respondenten seksuele integriteit zelf behandelen tijdens hun lessen en of er handvatten zijn bij de Calo om dit begrip te behandelen tijdens het lesprogramma.

2.2.2 Enquête afname onder studenten

De genoemde topics komen op een andere manier terug in de enquête voor de studenten. Om een idee te krijgen wat voor stellingen kunnen worden gebruikt om onderzoek te doen naar seksuele integriteit is er gekeken naar een bestaande Quickscan (*'Naar een Veilig Sportklimaat'*, NOC*NSF, 2012). Dit project is ontwikkeld om gewenst gedrag te stimuleren en ongewenst gedrag in en rondom sport aan te pakken. Het doel van deze Quickscan is om het risico op seksuele intimidatie te meten bij sportverenigingen. Echter is het doel van deze studie om te onderzoeken hoe seksuele integriteit een rol speelt op de Calo van Windesheim. Daarom is deze Quickscan alleen verkennend gebruikt bij het opstellen van de enquête. Er zijn een aantal vragen afkomstig uit de Quickscan die zijn vervormd en uiteindelijk gebruikt als stelling in deze studie. Een voorbeeld hiervan is de stelling *'Naar mijn weten is er geen beleid rond Seksuele Intimidatie binnen de sportvereniging'* die wordt gebruikt in de Quickscan. Door het woord 'sportvereniging' te vervangen door 'hogeschool' kon deze stelling gebruikt worden binnen dit onderzoek. Ook is er een stukje uitleg over de definitie van seksuele intimidatie toegevoegd, zodat het voor de studenten duidelijker wordt. Deze definitie ontbrak in de Quickscan.

De enquête begint met achtergrondvragen van de respondent (geslacht, leeftijd, opleiding) en vervolgt met een uitleg over het doel, instructies hoe de enquête moet worden ingevuld en uitleg over de vertrouwelijkheid en anonimiteit bij deelname aan dit onderzoek. Gevolgd door 17 stellingen die met 'Klopt' of 'Klopt Niet' kunnen worden beantwoordt. En twee casussen met A, B, C vragen die op een 5 puntschaal tussen 'ik voel me hier prettig bij' tot 'ik voel me hier niet prettig bij' kunnen worden ingevuld. Twee studenten hebben de vragenlijst getest op invulbaarheid en leesbaarheid en hun feedback is daarna verwerkt om de vragenlijst beter af te stemmen op de doelgroep. De stellingen kunnen worden onderverdeeld in 5 thema's; 1)Omgang tussen studenten onderling– *items3 t/m(deelvraag 1 & 2)*; 2)Omgang tussen studenten en docenten – *items2 , 6, 11 t/m 13* (deelvraag 1 & 2); 3) Sfeer rondom seksualiteit op de Calo– *items1, 7,10, 17* (deelvraag 1 & 2); 4)Rol seksualiteit in lesprogramma op de Calo– *items5, 8, 9* (deelvraag 5); 5)Beleid – *items14 t/m 16*(deelvraag 3 & 4).

2.3 Procedure

2.3.1 Interviews met docenten en vertrouwenspersonen

De interviews met de docenten zijn afgenomen door persoonlijke afspraken te maken met docenten. Elk interview is afgenomen door een onderzoeker en tevens getranscribeerd door

deze onderzoeker. Voorafgaand aan het interview is uitleg gegeven over het onderwerp van het interview, de anonimiteit van de docent en het feit dat de resultaten van het interview gepresenteerd zullen worden (zie bijlage 1). De interviews duurden ongeveer 30 minuten en werden allemaal afgenomen in afgesloten ruimtes (zoals lokalen of gespreksruimtes) op Windesheim.

2.3.2 Enquêteafname onder studenten

De enquête is afgenomen in de tijdsperiode van 9 mei 2016 tot 20 mei 2016. Met verschillende docenten is afgesproken om de enquête af te nemen in de les studieloopbaanbegeleiding (SLB). Er is gekozen voor enquête afname van papier om de respons te vergroten. Digitale enquêtes hebben dikwijls een lagere respons dan schriftelijke enquêtes. De studenten waren vrij tijdens het invullen van de enquête om te overleggen over de vragen. Er is gekozen om geen inleiding te geven over de doelstelling van het onderzoek zodat de studenten de enquête zo blanco mogelijk konden invullen zonder sociaal wenselijke antwoorden te geven. Op het voorblad van de enquête is een korte tekstuele uitleg over het onderzoek en hiermee wordt de student geïnformeerd over het feit dat de informatie anoniem en vertrouwelijk blijft. De vragen in de enquête hebben eerst toepassing op de relaties tussen studenten onderling, vervolgens over de relaties tussen studenten en docenten en als laatste betrekking op het beleid en curriculum rondom seksualiteit op de Calo. Nadat alle enquêtes van de studenten waren verzameld is er kort bedankt voor hun medewerking, en die van de docent die tien minuten van zijn of haar les beschikbaar stelde voor dit onderzoek.

2.3.3 Demografische gegevens studenten

Om meer duidelijkheid te krijgen over de doelgroep studenten waarvan data is verzameld, zijn de demografische gegevens van de studenten hieronder in Tabel 1 schematisch weergegeven. De gegevens zijn uiteen gezet voor alle drie de studies. Opvallend is dat PMT veel meer vrouwelijke studenten heeft, terwijl LO en SK juist meer mannelijke studenten heeft in de steekproef. Dit is echter representatief voor de populatie. Verder zijn de meeste studenten tussen de 18 en 22 jaar en heeft een overgroot deel van de studenten aangegeven HAVO te hebben afgerond als vooropleiding.

Tabel 1 Demografische gegevens studenten

	LO	PMT	SK
	%	%	%
<i>Geslacht</i>			
- man	75.5	11.6	76.2
- vrouw	24.5	88.4	23.8
<i>Leeftijd</i>			
- 18 – 22 jaar	85.7	88.4	85.6
- 23 jaar en ouder	14.3	11.6	14.4
<i>Vooropleiding</i>			
- HAVO	77.6	67.4	66.7
- MBO	16.3	20.9	19.1
- anders	6.1	11.7	14.2

2.4 Data-analyse

De resultaten uit de enquête zijn eerst ingevoerd in Word Excel en zijn vanuit daar getransporteerd naar SPSS statistics¹. Met behulp van dit programma konden de resultaten worden verduidelijkt en verwerkt voor de resultaten- en conclusiesectie.

Voordat de interviews zijn geanalyseerd zijn alle interviews getranscribeerd en zijn alle data ingevoerd in Nvivo11.² Dit wordt in DCA als de eerste fase van analyseren gezien,

¹ SPSS Statistics is een softwarepakket voor statistische analyses.

² Nvivo10 is een softwarepakket voor kwalitatieve data analyse (QDA).

namelijk de voorbereidende fase. In de tweede fase, de organisatiefase, wordt de data ingedeeld in de initiële codes die eerder in de studie uit bestaande literatuur zijn gevormd. De volledige codeboom is terug te vinden in bijlage 3. Het begrip 'Calo-cultuur' is gebruikt als code. Maar ook 'seksualiteit in eigen lessen' en 'definitie seksuele integriteit' zijn voorbeelden die in dit onderzoek zijn gebruikt als codes en daarom terug te vinden zijn in de codeboom. In de derde en laatste fase (rapportagefase) worden de verschillende bevindingen gepresenteerd, wat aanbod komt in een later hoofdstuk.

3. Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten besproken worden. De resultaten uit de enquêtes van de studente komen aan bod en vervolgens worden de resultaten uit de interviews met de docenten en vertrouwenspersonen gerapporteerd.

3.1 Resultaten studenten

3.1.1 Resultaten studenten Lichamelijke Opvoeding (LO)

In dit gedeelte zullen de resultaten van de studenten LO worden behandeld. In deze steekproef zijn er 49 LO-studenten onderzocht, waarvan 37 mannen en 12 vrouwen. In de tabellen hieronder zijn de resultaten onderverdeeld naar omgang tussen de studenten onderling, sfeer rondom seksualiteit op de Calo, omgang tussen studenten en docenten, rol van seksualiteit in het lesprogramma en beleid rondom seksualiteit.

Uit tabel 2 blijkt dat alle LO-studenten geloven dat er een open sfeer hangt op de Calo tegenover LHB-ers (afkorting en verzamelnaam voor mensen die lesbisch, homo- of biseksueel zijn).

Tabel 2 Antwoorden van LO-studenten op vragen over de omgang tussen studenten onderling

Omgang tussen studenten onderling	N = 49	
	Klopt	Klopt Niet
Vrouwelijke studenten die openlijk lesbisch of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo	100.0%	0.0%
Mannelijke studenten die openlijk homo of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo	100.0%	0.0%

In tabel 3 is af te lezen dat het overgrote aantal LO-studenten positief is over de sfeer rondom seksualiteit op de Calo. Opvallend is dat een ruime meerderheid (85%) aangeeft dat het omkleeden in de sportzaal, en niet in de kleedkamer, heel gebruikelijk is op de Calo. Blijkbaar komt dit vaak voor in de dagelijkse praktijk.

Tabel 3 Antwoorden van LO-studenten op vragen over de sfeer rondom seksualiteit op de Calo

Sfeer rondom seksualiteit op de Calo	N = 49	
	Klopt	Klopt Niet
Het omkleeden in de sportzaal, in plaats van in een kleedkamer, is op de Calo heel gewoon	85.7%	14.3%
Ik voel me prettig bij de sfeer rondom seksualiteit	98.0%	2.0%
Er kan openlijk gepraat worden over seksualiteit op de Calo	93.9%	6.1%
Ik kan mezelf zijn op de Calo	98.0%	2.0%

Uit tabel 4 blijkt dat de omgang tussen LO-studenten en LO-docenten als erg positief wordt ervaren door de studenten. Een opvallend groot aantal studenten geeft aan het vervelend te vinden als er een seksueel getinte grap over hem of haar wordt gemaakt door een docent. Dit is dus een aandachtspunt voor docenten. Ook geeft een klein aantal LO-studenten aan zich niet vrij te voelen om er iets van te zeggen als een docent dichtbij hem of haar staat. Veel studenten ervaren het gebruik van Whatsapp door de docent of met hun klas niet als vervelend en bijna alle studenten vertrouwen docenten hun persoonlijke geheimen toe.

Tabel 4 Antwoorden van LO-studenten op vragen over de omgang tussen studenten en docenten

Omgang tussen LO-studenten en docenten	N = 49	
	Klopt	Klopt Niet
Er wordt tijdens de les wel eens een seksueel getinte grap gemaakt	89.8%	10.2%
Ik zou het vervelend vinden als een docent een seksueel getinte grap over mij zou maken	65.3%	34.7%
Als ik met de klas en de docent in een groepsapp zit, vind ik dit niet erg	98.0%	2.0%
Als een docent mij persoonlijk een WhatsApp stuurt, vind ik dit niet erg	98.0%	2.0%
Als ik ervaar dat een docent te dicht bij mij komt staan, dan voel ik mij vrij daar iets van te zeggen	81.6%	18.4%
Ik heb het gevoel dat als ik een docent een persoonlijk geheim vertel, de docent dit voor zichzelf houdt	98.0%	2.0%

De resultaten in tabel 5 over het beleid en curriculum rondom seksualiteit op de Calo, wijzen erop dat er verschil van mening is bij studenten over de mate van bespreekbaarheid van seksualiteit en de mate van aandacht die besteed wordt aan seksualiteit door docenten. Slechts een derde van de studenten krijgt les van docenten die seksualiteit bespreekbaar maken in hun lessen. En daarop aanvullend geeft bijna 40% aan dat er niet genoeg aandacht aan seksualiteit wordt besteed op school.

Tabel 5 Antwoorden van LO-studenten op vragen over het beleid rondom seksualiteit op de Calo

Rol van seksualiteit in het LO-lesprogramma	N = 49	
	Klopt	Klopt Niet
Seksualiteit wordt door docenten bespreekbaar gemaakt in de lessen	30.6%	69.4%
Ik vind dat er genoeg aandacht wordt besteed aan seksualiteit op school	61.2%	38.8%

Uit tabel 6 blijkt dat slechts een zeer klein aantal LO-studenten is op de hoogte wie de vertrouwenspersonen zijn op Windesheim en weet dat er beleid is dat betrekking heeft op seksualiteit. Bijna een vijfde van de LO-studenten meldt een probleem dat betrekking heeft op seksuele intimidatie op school zelf. Echter, veruit de meeste studenten (bijna 82%) zouden in het geval van het meemaken van seksuele intimidatie op de Calo, dit liever buiten de Calo met mensen bespreken. Dat lijkt een logisch gevolg van het gebrek aan kennis over het bestaan van vertrouwenspersonen op Windesheim. Maar of er daadwerkelijk een verband is tussen beide, is niet onderzocht.

Tabel 6 Antwoorden van LO-studenten op vragen over het beleid rondom seksualiteit

Beleid rondom seksualiteit volgens LO-studenten	N = 49	
	Klopt	Klopt Niet
Ik ben op de hoogte van het beleid van de hogeschool met betrekking tot seksuele intimidatie	14.3%	85.7%
Ik weet wie de vertrouwenspersonen op Windesheim is en hoe ik diegene moet bereiken	12.2%	87.8%
Als ik met betrekking tot seksuele intimidatie problemen ervaar op school, meld ik dit liever bij personen in mijn privé-omgeving dan bij een vertrouwenspersoon of docent van school	81.6%	18.4%

3.1.2 Resultaten studenten Psychomotorische Therapie

In dit gedeelte zullen de resultaten van de studenten PMT worden behandeld. In deze steekproef zijn er 43 PMT-studenten onderzocht, waarvan 5 mannen en 38 vrouwen. In de tabellen hieronder zijn de resultaten tevens onderverdeeld naar dezelfde 5 sub onderwerpen als de resultaten van LO-studenten.

Uit tabel 7 blijkt dat ook alle deelnemende PMT-studenten geloven dat er een open sfeer hangt op de Calo tegenover LHB-ers.

Tabel 7 Antwoorden van PMT-studenten op vragen over de omgang tussen studenten onderling

Omgang tussen studenten onderling	N = 43	
	Klopt	Klopt Niet
Vrouwelijke studenten die openlijk lesbisch of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo	100.0%	0.0%
Mannelijke studenten die openlijk homo of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo	100.0%	0.0%

In tabel 8 is af te lezen dat het overgrote deel van de PMT-studenten positief is over de sfeer rondom seksualiteit op de Calo en zelfs alle PMT-studenten hebben het gevoel zichzelf te kunnen zijn op de Calo. Opvallend ook hier is dat bijna alle PMT-studenten (97,7%)

aangeven dat omkleden in de sportzaal, en niet in de kleedkamer, heel gebruikelijk is op de Calo. Blijkbaar komt dit dagelijks voor in de onderwijspraktijk van de PMT-opleiding.

Tabel 8 Antwoorden van PMT-studenten op vragen over de sfeer rondom seksualiteit op de Calo

Sfeer rondom seksualiteit op de Calo	N = 43	
	Klopt	Klopt Niet
Het omkleden in de sportzaal, in plaats van in een kleedkamer, is op de Calo heel gewoon	97.7%	2.3%
Ik voel me prettig bij de sfeer rondom seksualiteit	95.3%	4.7%
Er kan openlijk gepraat worden over seksualiteit op de Calo	97.7%	2.3%
Ik kan mezelf zijn op de Calo	100.0%	0.0%

Uit tabel 9 blijkt dat een opvallend hoog aantal PMT-studenten positief is over de omgang tussen studenten en docenten. Echter vallen de percentages lager uit dan bij LO-studenten, wat zou betekenen dat de PMT-studenten iets negatiever hierover zijn. Een opvallend resultaat is het feit dat ruim een derde van de PMT-studenten aangeeft het vervelend te vinden als een docent hem of haar een persoonlijk Whatsapp bericht stuurt.

Tabel 9 Antwoorden van PMT-studenten over de omgang tussen PMT-studenten en docenten

Omgang tussen studenten en docenten	N = 43	
	Klopt	Klopt Niet
Er wordt tijdens de les wel eens een seksueel getinte grap gemaakt	76.7%	23.3%
Ik zou het vervelend vinden als een docent een seksueel getinte grap over mij zou maken	95.3%	4.7%
Als ik met de klas en de docent in een groepsapp zit, vind ik dit niet erg	83.7%	16.3%
Als een docent mij persoonlijk een WhatsApp stuurt, vind ik dit niet erg	62.8%	37.2%
Als ik ervaar dat een docent te dicht bij mij komt staan, dan voel ik mij vrij daar iets van te zeggen	83.7%	16.3%
Ik heb het gevoel dat als ik een docent een persoonlijk geheim vertel, de docent dit voor zichzelf houdt	90.7%	9.3%

In tabel 10 is af te lezen dat de rol van seksualiteit in het lesprogramma van PMT-ers volgens een groot aantal studenten genoeg aan bod komt binnen hun lesprogramma. Ook vindt maar een klein aantal studenten dat er meer aandacht aan seksualiteit mag worden besteed op school. Deze factoren lijken met elkaar in verband te staan. Echter kan er worden nagedacht over het feit waarom een klein aantal studenten het onderwerp seksualiteit mist binnen hun lessen.

Tabel 10 Antwoorden van PMT-studenten over de rol van seksualiteit in het PMT-curriculum

Rol van seksualiteit in het PMT-lesprogramma op de Calo	N = 43	
	Klopt	Klopt Niet
Seksualiteit wordt door de docenten bespreekbaar gemaakt in de lessen	83.7%	16.3%
Ik vind dat er genoeg aandacht wordt besteed aan seksualiteit op school	86.0%	14.0%

In tabel 11 is zichtbaar dat PMT-studenten redelijk goed weten wie de vertrouwenspersonen zijn binnen Windesheim namelijk bijna 26%, vergeleken met 12% van LO- (tabel 6) en 9,5% van SK-studenten (tabel 16). Maar ook onder PMT-studenten weet slechts een derde dat er beleid is met betrekking tot seksuele intimidatie op de hogeschool. Dit is wel meer dan bij LO (14%) en SK (19%), zie respectievelijk tabel 6 en tabel 16. We zien verder dat een klein deel van de PMT-studenten seksuele intimidatie binnen de Calo op de hogeschool zelf zou melden (21%), dit is vergelijkbaar met de LO- studenten (18%, tabel 6). Er is op het oog geen duidelijk verband tussen kennis over vertrouwenspersonen en beleid omtrent seksuele intimidatie enerzijds en het voornemen incidenten te melden op de hogeschool anderzijds, maar die relatie is in deze studie niet nader onderzocht.

Tabel 11 Antwoorden van PMT-studenten op vragen over het beleid rondom seksualiteit

Beleid	N = 43	
	Klopt	Klopt Niet
Ik ben op de hoogte van het beleid van de hogeschool met betrekking tot seksuele intimidatie	32.6%	67.4%
Ik weet wie de vertrouwenspersonen op Windesheim is en hoe ik diegene moet bereiken	25.6%	74.4%
Als ik met betrekking tot seksuele intimidatie problemen ervaar op school, meld ik dit liever bij personen in mijn privé-omgeving dan bij een vertrouwenspersoon of docent van school	79.1%	20.9%

3.1.3 Resultaten studenten Sportkunde

In dit gedeelte zullen de resultaten van de studenten SK worden behandeld. In deze steekproef zijn er 21 SK-studenten onderzocht, waarvan 16 mannen en 5 vrouwen. In de tabellen hieronder zijn de resultaten tevens onderverdeeld naar dezelfde 5 sub onderwerpen als de resultaten van LO-studenten en PMT-studenten.

Uit tabel 12 blijkt dat alle SK-studenten geloven dat er een open sfeer hangt op de Calo tegenover studenten die lesbisch of bi zijn. Slechts één student gelooft dat dit niet het geval is voor studenten die openlijk homoseksueel zijn.

Tabel 12 Antwoorden van SK-studenten op vragen over de omgang tussen studenten onderling

Omgang tussen studenten onderling	N = 21	
	Klopt	Klopt Niet
Vrouwelijke studenten die openlijk lesbisch of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo	100.0%	0.0%
Mannelijke studenten die openlijk homo of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo	95.2%	4.8%

In tabel 13 is af te lezen dat SK-studenten positief zijn over de sfeer rondom seksualiteit op de Calo. Slechts één deelnemer geeft aan niet zichzelf te kunnen zijn op de Calo.

Tabel 13 Antwoorden van SK-studenten op vragen over de sfeer rondom seksualiteit op de Calo

Sfeer rondom seksualiteit op de Calo	N = 21	
	Klopt	Klopt Niet
Het omkleden in de sportzaal, in plaats van in een kleedkamer, is op de Calo heel gewoon	100.0%	0.0%
Ik voel me prettig bij de sfeer rondom seksualiteit	100.0%	0.0%
Er kan openlijk gepraat worden over seksualiteit op de Calo	100.0%	0.0%
Ik kan mezelf zijn op de Calo	95.2%	4.8%

Uit tabel 14 blijkt dat, vergelijkend met de resultaten van LO- en PMT-studenten, SK-studenten het het vervelendst vinden als een docent een seksueel getinte grap zou maken over hem of haar. Daarnaast zijn SK-studenten erg positief over de omgang tussen studenten en docenten binnen hun opleiding.

Tabel 14 Antwoorden van SK-studenten over de omgang tussen PMT-studenten en docenten

Omgang tussen studenten en docenten	N = 21	
	Klopt	Klopt Niet
Er wordt tijdens de les wel eens een seksueel getinte grap gemaakt	95.2%	4.8%
Ik zou het vervelend vinden als een docent een seksueel getinte grap over mij zou maken	52.4%	47.6%
Als ik met de klas en de docent in een groepsapp zit, vind ik dit niet erg	85.7%	14.3%
Als een docent mij persoonlijk een WhatsApp stuurt, vind ik dit niet erg	100.0%	0.0%
Als ik ervaar dat een docent te dicht bij mij komt staan, dan voel ik mij vrij daar iets van te zeggen	95.2%	4.8%
Ik heb het gevoel dat als ik een docent een persoonlijk geheim vertel, de docent dit voor zichzelf houdt	90.5%	9.5%

De scores in tabel 15 laten zien dat slechts een klein aantal SK-studenten aangeeft dat seksualiteit besproken wordt in de lessen. En een grote groep, bijna de helft van de studenten, vindt dat er niet genoeg aandacht aan seksualiteit op school wordt besteed.

Tabel 14 Antwoorden van SK-studenten over de rol van seksualiteit in het SK-lesprogramma

Rol van seksualiteit in het lesprogramma op de Calo	N = 21	
	Klopt	Klopt Niet
Seksualiteit wordt door de Calo-docenten bespreekbaar gemaakt in de lessen	14.3%	85.7%
Ik vind dat er genoeg aandacht wordt besteed aan seksualiteit op school	52.4%	47.6%

Uit de resultaten in tabel 16 blijkt dat een ruime meerderheid (90,5%) van de SK-studenten aangeeft niet op de hoogte te zijn van wie de vertrouwenspersonen zijn. Daarnaast geeft een groot aantal studenten (81%) aan niet op de hoogte te zijn van het beleid met betrekking tot seksuele intimidatie op Windesheim. Het is dan ook niet verwonderlijk dat maar zeer weinig studenten (4,8%) incidenten op gebied van seksuele grensoverschrijding op Windesheim zelf zouden melden.

Tabel 16 Antwoorden van SK-studenten op vragen over het beleid rondom seksualiteit

Beleid	N = 21	
	Klopt	Klopt Niet
Ik ben op de hoogte van het beleid van de hogeschool met betrekking tot seksuele intimidatie	19.0%	81.0%
Ik weet wie de vertrouwenspersonen op Windesheim is en hoe ik diegene moet bereiken	9.5%	90.5%
Als ik met betrekking tot seksuele intimidatie problemen ervaar op school, meld ik dit liever bij personen in mijn privé-omgeving dan bij een vertrouwenspersoon of docent van school	95.2%	4.8%

3.1.4 Casussen

De scores naar aanleiding van de casussen zijn erg verdeeld en zijn daarom hieronder in tabellen uitgewerkt.

In tabel 17 staan de percentages die betrekking hebben op de uitkomsten over casus 1. In deze casus wordt er een voorbeeld geschetst van een situatie waarbij een docent een les filmt en de studenten hebben hierbij aangegeven in welke mate ze het als vervelend ervaren dat dit gebeurt. Het overgrote deel geeft aan zich hierbij prettig te voelen en ziet dit dus niet als een probleem. Vijftien procent van de respondent staat neutraal tegenover deze casus. Geen respondent voelt zich hier helemaal niet prettig bij en slechts een aantal PMT- en LO-studenten ervaren dit als redelijk onprettig. Als er wordt gevraagd naar het feit dat de docent dit filmpje ook aan andere kan laten zien zonder toestemming van de studenten ervaren al meer studenten (van alle drie de opleidingen) dit als redelijk onprettig. PMT-studenten hebben hier het meeste moeite mee, namelijk een vijfde deel van de studenten. Maar vooralsnog ervaart geen individu dit als volledig onprettig en voelen vooral LO- en SK-studenten zich ook prettig bij deze situatie. Als er tenslotte wordt gevraagd naar het feit dat de docent het filmpje misschien niet eens verwijderd, blijft er een stijgende lijn zitten in het percentage

PMT-studenten die dit als redelijk onprettig ervaart (30.2%). Pas bij deze stelling voelen ook een aantal LO- en PMT-studenten zich hier volledig niet prettig bij. Al met al voelt het overgrote deel van de respondenten zich (een beetje) prettig bij een soortgelijke situatie.

Tabel 17 Antwoorden op vragen bij casus 1: docent T. filmt studenten tijdens een praktijkles

		Ik voel me hier prettig bij	Ik voel me hier een beetje prettig bij	Ik voel me hier neutraal bij	Ik voel me hier een beetje niet prettig bij	Ik voel me hier niet prettig bij
T. filmt de les waarin ik een koprol maak, handstand doe en een salto maak.	LO	55.1%	36.7%	6.1%	2.0%	0.0%
	PMT	14.0%	44.2%	30.2%	11.6%	0.0%
	SK	38.1%	57.1%	4.8%	0.0%	0.0%
Zo kan het zijn dat T. tijdens deze week het filmpje laat zien aan zijn familie om uit te leggen hoe een les van hem er uitziet.	LO	51.0%	26.5%	18.4%	4.1%	0.0%
	PMT	11.6%	32.6%	34.9%	20.9%	0.0%
	SK	42.9%	38.1%	14.3%	4.8%	0.0%
Je hebt geen garantie dat T. het filmpje na de evaluatie gelijk verwijderd.	LO	38.8%	22.4%	30.6%	6.1%	2.0%
	PMT	2.3%	37.2%	20.9%	30.2%	9.3%
	SK	28.6%	28.6%	38.1%	4.8%	0.0%

In tabel 18 staan de percentages die betrekking hebben op de antwoorden op vragen n.a.v. casus 2. In deze casus wordt er een voorbeeld geschetst van een situatie waarbij een docent helpt tijdens een praktijkles turnen. Allereerst is er gekeken in welke mate ze het als vervelend ervaren als een medestudent alleen door vrouwen wil worden geholpen. Het overgrote deel van de studenten voelt zich hier (redelijk) prettig bij. Slechts een klein aantal LO-studenten voelt zich hier niet prettig bij. In tegenstelling met voorgaande antwoorden geven veel studenten (van alle drie de opleidingen) aan zich redelijk onprettig te voelen, wanneer er wordt gevraagd hoe ze het ervaren als een docent hun meerdere keren vastpakt op een intieme plek. Voornamelijk PMT- en SK-studenten ervaren dit als negatief. Deze resultaten blijven ongeveer gelijk als er wordt gevraagd hoe ze zich voelen als een soortgelijke situatie zich voordoet, maar niet een docent maar een medestudent meerdere

keren verkeerd vastpakt. Ongeveer de helft van de LO-studenten en een kwart PMT- en SK-studenten blijft neutraal bij deze stelling.

Tabel 18 Antwoorden op vragen bij casus 2: aangeraakt worden tijdens de turnles

		Ik voel me hier prettig bij	Ik voel me hier een beetje prettig bij	Ik voel me hier neutraal bij	Ik voel me hier een beetje niet prettig bij	Ik voel me hier niet prettig bij
Een vrouwelijke student geeft aan dat ze zich niet prettig voelt als ze wordt geholpen door mannen.	LO	44.9%	20.4%	18.4%	10.2%	6.1%
	PMT	46.5%	32.6%	18.6%	2.3%	0.0%
	SK	23.8%	57.1%	19.0%	0.0%	0.0%
Meerdere keren als de docent je helpt pakt hij je dichtbij een intieme plek vast, maar je weet niet of hij dit expres doet.	LO	6.1%	16.3%	53.1%	22.4%	2.0%
	PMT	0.0%	9.3%	20.9%	62.8%	7.0%
	SK	0.0%	14.3%	28.6%	42.9%	14.3%
Deze keer pakt niet je docent maar een klasgenoot je meerdere keren vast op een intieme plek.	LO	6.1%	10.2%	51.0%	30.6%	2.0%
	PMT	0.0%	7.0%	25.6%	60.5%	7.0%
	SK	4.8%	9.5%	23.8%	38.1%	19.0%

3.2 Resultaten van docenten en vertrouwenspersonen

3.2.1 Demografische gegevens van de docenten en vertrouwenspersonen

De interviews zijn afgenomen bij zes docenten en twee vertrouwenspersonen. De docenten geven voornamelijk praktijklessen op de Calo binnen de opleidingen LO, PMT en Sportkunde. Veel docenten hebben zelf als vooropleiding de Calo gedaan en zijn daarna een tijd werkzaam geweest in het werkveld. Een enkele docent heeft een achtergrond in de sociologie of volgt een onderwijs master. De meeste docenten geven les bij de LO-opleiding. Een docent geeft les bij Sportkunde. De leeftijden van de docenten variëren van 30 tot 55 jaar oud. De beide vertrouwenspersonen werken samen en werken Windesheimbreed, zowel op locatie Zwolle als op locatie Almere.

3.2.2 Attitude van docenten omtrent seksuele en lichamelijke integriteit

De kwalitatieve analyse wordt geïllustreerd aan de hand van de deelvragen uit de inleiding. Er zijn in totaal acht interviews afgenomen waarvan twee met de vertrouwenspersonen van Windesheim. Deze worden aan het einde van de analyse apart behandeld aangezien dit interview anders verliep en een andere strekking had.

In het begin van het interview is de attitude over de Calo in het algemeen gemeten. Alle respondenten waren overwegend positief over de Calo. De Calo staat bij de respondenten bekend als een familiere, open en gemoedelijke opleiding waar je wordt gestimuleerd om jezelf te zijn. In het interview hebben wij ook wel gesproken over een zogenaamde Calo-cultuur, hiermee bedoelen wij de normen, waarden en omgangsvormen die leven op de Calo. Iedere respondent weet wat er met de Calo-cultuur bedoelt wordt. Respondenten hebben het vooral over de familiere en open sfeer. Ook is er veel aandacht voor het individu en vormen er in de loop van de tijd hechte, vriendschappelijke groepen op de Calo. Zo zegt een respondent over de Calo-cultuur het volgende:

“ ...Een Calo-cultuur heeft te maken met laagdrempelig contact van docenten naar studenten. Veel denken vanuit mogelijkheden voor studenten en wel ook de verantwoordelijkheid steeds meer bij de student zelf neerleggen... ”. Respondent 1

Die open sfeer tussen docenten en studenten heeft voor de meeste respondenten vele voordelen. Zo geeft een respondent aan dat de Calo zichzelf kan profileren door middel van het laagdrempelige contact tussen studenten en docenten onderin. Hierin zou de Calo zich onderscheiden van andere opleidingen. Volgens de respondenten zijn de docenten en studenten op de Calo redelijk gelijkwaardig. Bijna alle respondenten zijn het erover eens dat hier voor- en nadelen aan verbonden zijn. Deze twee kanten van dezelfde medaille worden mooi verwoord door onderstaande respondenten:

“...Ja ook heel amicaal, aan elke medaille zitten twee kanten. De amicaliteit heeft als pluskant dat studenten je makkelijk benaderen zoals al die mailtjes die ze me sturen. Ze voelen geen drempelvrees. De amicaliteit heeft ook als nadeel dat soms vaag wordt waar grenzen zich bevinden en hoe leven we dan professionaliteit voor...?” Respondent 2

Een andere respondent zegt over de Calo-cultuur het volgende:

“ ...Ik vind het een hele familiale cultuur dus er is veel onderlinge nabijheid en openheid maar het is ook, omdat dat de norm is, soms dwingend... ”. Respondent 4

Deze respondenten zijn zich bewust van de voor- en nadelen die de omgangsvormen op de Calo te weeg brengen. Gezegd moet worden dat de omgangsvormen vooral als voordelig worden ervaren. Desalniettemin is er een lichte kritische kanttekening naar de bewaking van de professionele grenzen. Vanuit de vragen over de ‘Calo-cultuur’ en de omgangsvormen werd het begrip seksuele integriteit in het interview geïntroduceerd.

De attitude omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo is gemeten door een aantal vooraf opgestelde vragen en ruimte voor interactie in de loop van het gesprek. Een vraag die vrij vroeg in het interview werd gesteld was als volgt: ‘’ Wat versta je onder seksuele integriteit ?’’. Een enkele respondent moest hier over nadenken. De meeste respondenten kwamen al snel met een antwoord. Die antwoorden omvatten vaak hetzelfde. Woorden die hierbij veel naar voren kwamen waren respect, letten op de gevoelens van een ander, grenzen aangeven en die van een ander respecteren, jezelf en een ander in zijn of haar waarde laten, zorgvuldigheid en genoeg ruimte voor je eigen seksualiteit en die van een ander. Een aantal kernwaarden komt hierin naar voren. Zo is het duidelijk dat volgens de respondenten seksuele integriteit een vorm van respect is. Ook was het voor de respondenten belangrijk aandacht te hebben voor de grenzen van jezelf maar ook die van een ander. Grenzen hierin herkennen en durven aangeven is een belangrijk onderdeel hiervan. Met deze grenzen moet dan zorgvuldig worden omgegaan.

De algemene attitude omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo is nog een grijs gebied. Respondenten geven aan de Calo als een prettige werkomgeving te ervaren en vinden dat de Calo-cultuur meer voordelen dan nadelen heeft. Iedere respondent beseft dat vervaagde grenzen een risico vormen voor grensoverschrijdend gedrag tussen docent en student. Desalniettemin zijn er maar weinig respondenten die deze risico’s expliciet benoemen of die hier een duidelijke stelling in nemen.

3.2.3 Ervaringen van docenten t.a.v. seksuele integriteit op de Calo

De ervaringen omtrent seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo zijn op twee manieren gemeten. Allereerst is gevraagd wat de ervaringen van de respondenten zijn in de beroepspraktijk met betrekking tot seksuele integriteit. Ten tweede is gevraagd wat de respondenten nu al aan seksuele integriteit doen in hun eigen lessen.

Er zijn geen ervaringen omtrent seksueel misbruik in de eigen beroepspraktijk van de

respondenten. Sommige respondenten geven wel aan incidenten te hebben meegemaakt. Dit kunnen incidenten zijn waarbij je bij het vangen de borst van een student aanraakt maar vooral ook incidenten waarbij docenten elkaar aanspreken op (te) amicaal gedrag. Een veel genoemde activiteit is de kampweek. Tijdens de zomer- en winterkampweek trekken studenten en docenten veel met elkaar op. De sfeer is gezellig en open tussen studenten en docenten. Ook hier worden grenzen snel vaag, zo vertelt een respondent:

“....Wat ik wel lastig vond is, dat er ook een hike is, en dan lig je lekker naast elkaar en naast een meisje waar je leuk mee hebt liggen kletsen. Dat vond ik niet zo heel prettig. Dan draai ik mij wel even op de andere zij haha. Dat is wel lastig!....” - Respondent 5

De respondent vertelt over het kamp en het laagdrempelige contact tussen student en docent. Docenten en studenten staan bijna op gelijkwaardige voet waardoor grenzen kunnen vervagen en lastiger zichtbaar worden. De respondent vertelde dat hij deze ervaring heeft gedeeld met andere docenten, zodat de rest er wel van af wist. Seksuele integriteit en gevoelens zijn volgens deze respondent bespreekbaar in het docententeam.

Respondenten zien dat docenten elkaar aan spreken op “gepaste gedragsregels” in omgang naar studenten. Uit de interviews blijkt dat de gedragsregels niet altijd even duidelijk zijn en verschillen per docent en context. Hierdoor kan verwarring ontstaan, zo kan een bepaald grapje voor de één heel onschuldig zijn maar voor de ander te dichtbij of kwetsend. Ook benoemt een respondent dat er onenigheid bestaat bij docenten over omgangsvormen tussen docenten en studenten buiten de muren van de Calo. Zo zegt een respondent het volgende:

“.....Allerlei ontmoetingen worden ook wel bij docenten thuis gedaan, is allemaal doodnormaal, net als docenten op klassenfeesten. Studenten passen op bij docenten thuis op de kinderen van die docenten. Dat je de onderbroeken van je docenten aan de waslijn ziet en daarna feedback van degene moet krijgen. Ik vind dat raar maar als ik dat hardop noem dan wordt het niet gevoeld zoals ik bedoel....” - Respondent 2

Ook deze respondent laat merken dat er onenigheid is over omgangsvormen, met name buiten de Calo. Ze voelt zich niet gehoord als ze hier een opmerking over plaatst. Dit is deels in strijd met wat een andere respondent vertelde, aangezien de andere respondent zich vrij voelde te vertellen over de ervaringen van het kamp. Aan de andere kant geeft bovenstaande respondent feedback over een gebeurtenis waar ze het niet mee eens is, wellicht is dat het

verschil in communicatie en dus reactie.

Daarnaast zijn er nog een aantal ervaringen met betrekking tot beschuldigingen van seksueel misbruik. Geen van de respondenten is zelf beschuldigd, wel kennen een aantal iemand die beschuldigd is en onschuldig was of kennen een student die stage liep en toen beschuldigd is van seksueel misbruik. Hieruit blijkt dat beschuldigingen van seksueel misbruik in de (stage)praktijk van de Calo zeker gebeuren, terecht of onterecht. De schade voor alle betrokkenen is enorm, en lastig te herstellen en van grote invloed op de verdere loopbaan en het persoonlijke leven van het slachtoffer en van de professional.

Aan seksualiteit wordt wisselend aandacht besteed door de respondenten in de eigen lessen. Sommige respondenten vertellen aandacht te besteden aan seksualiteit vanuit hun eigen overtuiging, niet vanuit het curriculum. Bij andere respondenten is het nog niet voorgekomen om het over seksualiteit te hebben. Er zijn verschillende manieren hoe respondenten seksualiteit in hun eigen lessen gebruiken. Zo vertelt een respondent:

''...Je moet als docent dingen benoemen. Bij turnen moet je elkaar vangen en je raakt soms een borst. Ik zeg meteen: groep bij elkaar en laten we erover praten. Eerst met de student zelf en daarna in de groep. Gewoon bespreken. Het er laten zijn. Dat vind ik zo belangrijk. Geen taboe van maken...'' Respondent 1

Respondenten die seksualiteit in hun eigen lessen hebben besproken doen dit op eigen initiatief of door een situatie die zich voordoet. Er is één respondent die seksualiteit vast naar voren laat komen in het lesprogramma van de lessen didactiek in het vierde jaar van de opleiding LO. Ook wordt het extra besproken als studenten met vragen of verhalen omtrent seksualiteit terugkomen van stage. Bij de andere respondenten is er weinig bekend over een beleid of kaders of lesinhoud omtrent seksuele integriteit.

Ik ben wel benieuwd naar feiten. Hoeveel docenten wel, hoeveel niet? Alle respondenten deden wel iets eraan, maar allemaal uit eigen initiatief en vaak reactief. Eén respondent deed dat structureel in de LO-lessen Didactiek ..

3.2.4 Ervaringen van docenten omtrent het huidige beleid m.b.t. seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo

Zoals vermeld in de analyse over het gebruik van seksualiteit in de eigen lessen, is er weinig bekend onder respondenten over een beleid omtrent seksualiteit op de Calo of op Windesheim. Handelingen worden nu vooral gestuurd vanuit eigen initiatief. Soms lopen

respondenten tegen situaties aan waar ze niet goed mee weten om te gaan. Zo legt een respondent uit:

“....Nee, in dat soort dingen ga je je vaak interesseren als er iets is. Ik heb dit jaar gesproken met een student en vervolgens met een collega gedeeld. Dat meisje had een relatie maar haar partner was over grenzen gegaan op seksueel gebied. Toen dacht ik: wow, wat moet ik nu doen? Ik vond het heel lastig. Gelukkig hebben we de vertrouwenspersoon kunnen bellen en daar tips van gekregen. Ik vond het heel lastig.....” Respondent 1

Onder meer respondenten komt de behoefte naar voren om te leren praten met studenten over een onderwerp als seksualiteit. Respondenten geven aan het belang er wel van in te zien maar niet echt te weten hoe ze dat zouden moeten gebruiken in hun eigen lessen of ervaringen. Een minderheid van de respondenten weet dat er een vertrouwenspersoon is maar niemand weet de vertrouwenspersonen bij naam te noemen. Ook zijn de meningen verschillend over het belang van een vertrouwenspersoon. Respondenten geven aan dat de vertrouwenspersonen van Windesheim te ver van de Calo af staan en dat er daarom weinig contact mee is. Studenten of docenten zoeken liever oplossingen onderling. De positie van de vertrouwenspersoon heeft voor- en nadelen, zo vertelt een respondent:

“....Ik vind het heel mooi dat er een vertrouwenspersoon is. Stel dat je je echt niet fijn voelt op de Calo dan moet je het ook buiten de Calo kunnen zoeken. Die optie moet je zeker openhouden. Maar op dit moment zie ik de meerwaarde er nog niet van. Behalve dat die persoon er is...” Respondent 4

Vaak vervullen studieloopbaanbegeleiders (SLB'ers) of andere docenten nu de rol van vertrouwenspersoon. Aan het einde van deze analyse wordt het interview met de twee vertrouwenspersonen van Windesheim besproken.

3.2.5 Wensen en ideeën van docenten omtrent nieuw beleid m.b.t. seksuele en lichamelijke integriteit op de Calo

Aan het einde van het interview werd een aantal vragen gesteld over de rol van seksualiteit in het curriculum van de Calo. Gevraagd werd hoe deze het beste geïntegreerd kan worden en of de respondent nog overige tips en aanbevelingen heeft. Respondenten geven verschillende antwoorden op deze vraag. Desalniettemin zijn er een paar overeenkomsten. Bijna alle respondenten vinden het nuttig dat er onderzoek naar seksuele integriteit wordt gedaan en

staan open voor meer aandacht voor seksuele integriteit in het curriculum. Zo geeft een respondent het volgende aan:

“...Ik zou wel graag willen zien dat onze opleiding meer zou doen met het thema sportpedagogiek en daar hoort dit bij. Of daar een vak over moet komen of dat we dat op een andere manier moeten doen, maar ik zou dat wel graag zien. Je zou het ook als algemeen thema doen in de propedeuse. Dan kun je het meer als een persoonlijk ontwikkelingsding zien....” - Respondent 5

Hierbij zou seksualiteit een vast onderdeel worden in het lesprogramma. Seksualiteit kan op drie manieren benaderd worden: gericht op de persoonlijke ontwikkeling, vanuit praktijksituaties uit het werkveld, of een combinatie van beide. Meerdere respondenten geven aan dat ervaringsverhalen van alumni die beschuldigd zijn van seksuele grensoverschrijding waarschijnlijk een goede manier is om studenten bewust te maken. Ook spreken sommige respondenten over het belang van een trainingsdag voor docenten. In deze training kan dan besproken worden hoe je seksualiteit kan integreren in de lessen of hoe je over seksualiteit praat met studenten. Een andere respondent heeft het over een vastomlijnd kader met *do's and don't's* bijvoorbeeld met betrekking tot gebruik van facebook en whatsapp. Ze zegt hierover het volgende:

“...Nogmaals ik weet niet wat ze doen in de derde of vierde maar dat je concrete do's en dont's krijgt is heel handig. Toen ik op de Calo zat hadden we nog geen whatsapp of facebook maar hoe makkelijk is dat contact leggen nu. Filmpjes of foto's versturen terwijl een ander dat niet wil.....” - Respondent 1

Een balans tussen ruimte, sociale grenzeloosheid en amicaliteit enerzijds en het stellen van sociale kaders en inperking van de vrijheid anderzijds is belangrijk. Zo vertelt een andere respondent over haar mogelijke bezwaren en zorgen tegen een beleid omtrent seksuele integriteit. Ze zegt hierover het volgende:

“..... Ik ben bang dat mensen niet meer uit zichzelf durven te handelen. Aangezien ze zo worden gewezen op hun handelen dat het niet meer een spontane betrekking kan worden. Ik maak even de overstap naar veiligheid maar als ik zie wat allemaal mis kan gaan in mijn lessen dan durf ik echt geen les meer te geven. Je moet je daar van bewust zijn. En dat is belangrijk om mee te nemen maar het moet niet het gewone handelen gaan beïnvloeden. Het

moet niet zo groot worden dat ik moet gaan denken van: he, hoe moet ik dit gaan doen. Ik moet vanuit mezelf vrijelijk, ik heb ook een seksuele integriteit, kunnen handelen. En dat moet ik vanuit mezelf en die verantwoordelijkheid doen. Ik kan er best aandacht aan besteden in de lessen, dat kan wellicht meer, maar dan houdt het op een gegeven moment op. Ik vind uiteindelijk dat alles formeel weggezet moet worden. Maar uiteindelijk in het handelen moet je het laten zien, het feit dat je op papier iets prachtig weg kunt zetten wil niet zeggen dat je in het gewone handelen die transfer ook kunt maken. Dat leer je door te doen, door voorbeelden te krijgen, door situaties tegen te komen waar het wel eens misgaat en als het echt misgaat dan moet je daar op afgerekend worden. Ik vind dat echt een smet op mijn beroepsgroep als dat gebeurt ik vind dat heel erg, maar de context is vaak zo ingewikkeld daar kun je één op één geen format op leggen.....’’ - Respondent 4

Volgens bovenstaande respondent is bewustwording wel belangrijk zonder dat studenten en docenten bang worden om vrijelijk te handelen. Voorzichtig en omzichtig omgaan met seksuele situaties werkt remmend en benauwend. Dat moet volgens de respondent voorkomen worden.

3.2.6 Ervaringen van vertrouwenspersonen t.a.v. seksuele integriteit

Het interview met de vertrouwenspersonen van Windesheim verliep anders dan de interviews met de overige respondenten. De nadruk in dit interview lag meer op de werkzaamheden van de vertrouwenspersonen nu, de ervaringen omtrent seksuele integriteit in hun beroep en hoe het komt dat studenten nauwelijks of niet weten wie de vertrouwenspersonen zijn. Uit de interviews met de studenten was duidelijk gebleken dat veel studenten niet op de hoogte zijn wie de vertrouwenspersonen van Windesheim zijn. Verder is uit een gesprek met een student gebleken dat studenten de vertrouwenspersonen vaak verwarren met de decaan.

De vertrouwenspersonen van Windesheim werken Windesheimbreed op zowel de locatie Zwolle als Almere. De meeste meldingen komen van medewerkers en niet van studenten. Dit komt doordat studenten SLB-ers hebben, volgens de respondent, waarmee vaak ook al veel problemen kunnen worden opgelost. De respondent zegt hier het volgende over: *‘’..... Dus als er wat is, ga je eerst naar een SLB’er en pas in tweede instantie naar een vertrouwenspersoon. Dat proeven wij zelf ook, dat studenten hun eigen SLB’ers kennen. Als het goed is heb je je SLB’er vanaf het eerste jaar en heb je hem tot en met het vierde. Dit kan wel per cluster verschillend zijn....’’* – Vertrouwenspersoon 1

In het interview is benoemd dat uit de enquêtes is gekomen dat studenten niet weten wie de vertrouwenspersonen zijn. Dit kan komen doordat de vertrouwenspersonen maar met zijn tweeën zijn en wel een groot gebied vertegenwoordigen. Dit kleine team heeft voor- en nadelen volgens de respondent. Zo gaat er minder tijd verloren aan afstemming tussen de vertrouwenspersonen als je in een klein team werkt volgens de respondent. Nadelig is dat het moeilijk is om je bekend te maken. De vertrouwenspersonen hebben nu op advies van de afdeling communicatie een pagina op Sharenet gevuld die *up to date* is. Hier kunnen studenten de nodige informatie vinden. Ook moeten de vertrouwenspersonen bekend zijn onder docenten hier op de Calo, zegt de respondent het volgende over:

“.....Ja allemaal weten we niet, er is zoveel verandering en mutatie dus wij spreken niet iedere docent. We spreken wel alle directeurs van alle domeinen/opleidingen soms ook de managers en die weten wel van ons bestaan. Als het goed is zouden die het ook weer moeten doorgeven in teamvergaderingen....” – Vertrouwenspersoon 2

Door de veranderingen en het grote gebied is het lastig om alle docenten aan te spreken over het bestaan van de vertrouwenspersonen. Desalniettemin blijkt uit bovenstaande interviews met de overige respondenten dat weinig weten wie de vertrouwenspersonen zijn of wat ze precies doen.

Op het gebied van seksuele intimidatie krijgen de vertrouwenspersonen weinig meldingen van de Calo. Desalniettemin is seksuele intimidatie wel een onderwerp waarbij aan een vertrouwenspersoon gedacht wordt of die van dienst kan zijn. Hier zegt de respondent het volgende over:

“....Ik denk ook als het gaat om seksuele intimidatie, daarbij gaat er bij docenten wel een lampje branden. Als ze dat horen van studenten dan verwijzen ze wel vaak door naar ons. Dan wordt er wel aan de vertrouwenspersoon gedacht. Als het woord seksueel voor komt dan is dat wel vaak de gedachte die ze hebben. Dus misschien ook omdat het een beetje spannend is, sommige docenten bellen ons ook. Ik heb dat en dat gedaan, kun je even met me meedenken of advies geven ?....” Vertrouwenspersoon 1

Seksuele intimidatie is een onderwerp waarvoor docenten de vertrouwenspersonen nog wel eens om advies komen vragen. Zo herinnert de respondent zich nog wel een casus van een tijd terug over grensoverschrijdend gedrag waarbij een docent om advies heeft gevraagd. Vanuit studenten zelf wordt er weinig contact gezocht met de vertrouwenspersonen.

Als advies geven de respondenten om studenten van de Calo ook bewust te maken van andere situaties die ze kunnen tegenkomen in hun beroepenveld. Hierbij kun je denken aan het signaleren van huiselijk geweld waaronder ook incest en seksuele intimidatie vallen. Dit zou een verplicht onderdeel kunnen zijn in een van de lessen. Ook is bewustwording van eigen seksuele grenzen voor studenten heel belangrijk volgens de respondent. De respondent zegt hierover het volgende:

“...Ik denk dat die bewustwording, dat goed te laten ervaren. En dan kun je de omslag maken tot professionele dienstverlening. Het kunnen waarnemen en observeren, dat je ook zelf hebt kunnen ervaren hoe het kan zijn en dat je dat uiteindelijk goed professioneel kan kunnen inzetten. Ik denk dat iedereen dat moet ondergaan...” – Vertrouwenspersoon 2

Ook is er nog een advies voor de SLB'ers. Zo zijn er hele actieve SLB'ers maar er zijn ook SLB'ers die minder actief zijn en weinig contact hebben met studenten. Bewustwording over het onderwerp seksuele integriteit en hoe dit bespreekbaar te maken onder studieloopbaan begeleiders is ook een punt van aandacht volgens de respondenten. Dit kan bewerkstelligd worden door trainingsmiddagen.

Tot slot geven de respondenten aan graag te willen weten hoe ze het beste hun functie nog meer onder de aandacht kunnen brengen op de Calo.

V. Conclusie & Discussie

4.1 Conclusie

Attitude en ervaringen

De conclusie van de analyse wordt geïllustreerd aan de hand van de deelvragen. Allereerst is de attitude over de Calo veelal positief is, de Calo wordt gezien als een opleiding waar een familiere en open sfeer heerst, waar ruimte is voor gezelligheid en waar persoonlijke ontwikkeling en sterke vriendschappen opbloeien. Het is mooi om te concluderen dat het overgrote deel van de studenten en docenten positief is over de omgang met elkaar op de Calo.

De familiere en open sfeer van de Calo heeft twee kanten. Zo voelen studenten zich thuis op de Calo en is de omgang tussen studenten en docenten laagdrempelig. Deze laagdrempeligheid heeft als voordeel dat studenten docenten gemakkelijk kunnen benaderen als nadeel heeft deze laagdrempeligheid dat de grenzen tussen professionele en (te) amicale omgangsvormen vaag worden. Vage grenzen met betrekking tot omgangsvormen vormen een risico voor ongewenste ervaringen (Ronner et al., 2007). Docenten geven aan dat de grenzen niet altijd duidelijk zijn en docenten er verschillende denkbeelden op over houden van wat precies ‘professioneel’ is in de omgang met studenten, dit kan voor verwarring kan zorgen.

Ervaringen seksuele integriteit op de Calo

Studenten geven aan zich veilig te voelen met betrekking tot seksualiteit op de Calo. Ook voelt het merendeel zich vrij om, als een docent bijvoorbeeld te dichtbij staat, hier iets van te zeggen. Lesbiennes worden volledig geaccepteerd op de Calo, bij homo's is hier een iets groter aantal respondenten dat het idee heeft dat homo's niet altijd gerespecteerd worden. Dit getal is nog steeds erg klein.

Studenten geven wel aan dat er wel eens een seksueel getinte grap wordt gemaakt. Ook geven studenten aan dat ze het vervelend zouden vinden als deze grap over hun zou zijn. Docenten vertellen in de interviews dat de grenzen voor de omgangsvormen inderdaad vaag kunnen worden. Dit kan bijvoorbeeld in de kampweken maar ook met het omkleden in de gymzaal. Studenten geven aan het heel normaal vinden om zich om te kleden in de gymzaal, terwijl er een paar docenten zijn die dit niet heel normaal vinden en bezwaar tegen maken. Verschillende ervaringen en opvattingen met betrekking tot omgangsvormen en grenzen zijn vrij normaal. Zo komt uit het kennisdossier ‘*Niet zomaar seks*’ van het Rutgers

kenniscentrum seksualiteit naar voren dat jongeren niet altijd dezelfde opvattingen hebben over seksueel grensoverschrijdend gedrag. Er zit ook nog een groot verschil tussen jongens en meisjes (Rutgers, 2012). Mede daarom zijn duidelijke grenzen belangrijk zodat het voor alle studenten een prettig gevoel houden tijdens het sporten en leren.

Docenten geven aan verhalen te kennen over seksueel misbruik in de sport maar hier zelf nog nooit mee in aanraking geweest te zijn. Seksualiteit wordt in de eigen lessen behandeld maar vooral op eigen initiatief en reactief vanuit een inbreng van een student. Vaak komt een aandacht voor seksualiteit voort uit een ervaring van een student op stage of vanuit een gebeurtenis in een sportzaal zoals bijvoorbeeld het per ongeluk aanraken van de borst van iemand bij turnen, met gevoelens van ongemak als gevolg.

Attitude huidige beleid

Zowel student als docent weten erg weinig over een beleid op Windesheim met betrekking tot seksuele integriteit. Een voorbeeld hiervan is de bekendheid van de vertrouwenspersonen. Zowel studenten als docenten weten niet wie de vertrouwenspersoon is. Een paar docenten kunnen zich wel indenken wie het is, of hoe te bereiken maar er is weinig over bekend. Verder wordt er zoals eerder genoemd aan seksualiteit vooral aandacht besteed op eigen initiatief of als dit past bij de situatie. Het overgrote deel van de studenten dat er te weinig aandacht wordt besteed aan seksualiteit op de Calo. Studenten geven aan behoefte te hebben aan lessen over seksualiteit waar zij later in hun beroep tegenaan kunnen lopen. Ook docenten beamen dat praktijkvoorbeelden waarschijnlijk een van de beste manieren is om seksualiteit terug te laten komen in de lessen.

Seksuele integriteit in de curricula van de Calo-opleidingen

Docenten beamen dat beleid omtrent seksuele integriteit belangrijk is. Zo geven meerdere docenten het aan het prettig te vinden om een trainingsmiddag te krijgen over het onderwerp seksuele integriteit en dit bespreekbaar te maken. Over de manier waarop nieuw beleid ontwikkelt zou worden zijn nog een aantal vraagtekens. Beleid omtrent seksuele integriteit mag de student niet inperken maar zou juist vrijheid moeten gaan geven. In het boek ‘kwaliteit met beleid’ laat Petra Verhagen zien dat Regels (mits goed opgesteld) kunnen bijdragen aan een vrij en rustgevend gevoel (Verhagen, 2011) Daarom moet seksuele integriteit in de curricula van de Calo worden gezien als een bundeling van kennis, attitude en vaardigheden ten aanzien van seksuele integriteit en seksualiteit waardoor de student vrij en

comfortabel kan handelen. Het is hierbij met name belangrijk dat elke student dezelfde lesinvulling krijgt, waardoor een structurele opzet van deze les erg belangrijk is. Praktijkvoorbeelden zijn een belangrijke tool voor deze lessen. Hiervoor kan het Vlaggensysteem (Frans & Franck, 2013) gebruikt worden zoals genoemd in de inleiding. Het werken met voorbeelden maar ook het de student laten oefenen met deze voorbeelden draagt bij aan het leerproces (Ebbens & Ettehoven, 2013). Ook het oefenen met reflecteren en het leren van elkaar is een belangrijk onderdeel hiervan. Bewustwording van seksuele integriteit heeft vele kanten. Het betreft de eigen seksuele integriteit, die van anderen, en wat dit betekent voor het latere beroep. Door studenten op te leiden als bewuste en competente professionals, óók als het gaat om seksuele integriteit, zijn zij beter voorbereid op praktijksituaties die in hun latere beroep gaan voorkomen. Want onderschatting van seksueel grensoverschrijdend gedrag kan de wonden van een slachtoffer nog dieper maken, maar ook overdrijving pakt meestal negatief uit voor de betrokkenen. Met enige kennis, vaardigheden, verantwoordelijkheidsgevoel, duidelijke afspraken en wakkere zintuigen kunnen veel problemen voorkomen of op tijd aangepakt worden (ICES, 2013).

Vergelijking opleidingen

De opleiding komen overeen op een aantal punten. Allereerst geloven bijna alle studenten dat er een open sfeer hangt op de Calo tegenover LHB-ers. Slechts één SK-student gelooft dat mannelijke studenten die openlijk op mannen vallen niet worden geaccepteerd op de Calo. Studenten gaan onderling erg positief met elkaar om. Daarnaast is het overgrote deel van de studenten niet op de hoogte wie de vertrouwenspersonen op Windesheim zijn en wat het beleid is met betrekking tot seksuele intimidatie. Daarom moet er aandachtig worden omgegaan met het onderwerp 'beleid' door alle drie de Calo-opleidingen. Kennis over het beleid zal versterkend werken voor de seksuele integriteit. Het overgrote deel van de studenten is positief over de sfeer op de Calo rondom seksualiteit. Echter moet er ook worden gelet op het kleine percentage studenten die bijvoorbeeld niet het gevoel hebben zichzelf te kunnen zijn op de Calo. Als laatst geven veel studenten aan dat er wel eens een seksueel getinte grap wordt gemaakt tijdens een les. Echter vinden veel studenten het vervelend als deze grap over hem of haar zou gaan. Daarom moeten docenten erop letten dit niet te doen, zodat de seksuele veiligheid van de studenten wordt behouden. En studenten de omgang tussen studenten en docenten als positief blijven ervaren.

Ook verschillen de opleidingen in percentage op een aantal punten. Zo vinden PMT-studenten het vervelender als een docent Whatsapp gebruikt dan LO-studenten. Opvallend is dat weinig LO-studenten aangeven dat seksualiteit bespreekbaar wordt gemaakt binnen de lessen, daarop aansluitend geeft een hoog aantal LO-studenten aan hier meer behoefte aan te hebben. Maar een nog kleiner percentage (slechts 20%) SK-studenten geeft aan dat seksualiteit wordt besproken binnen hun lessen. En verontrustend is dat 50% van de SK-studenten aangeeft hier wel behoefte aan te hebben. Het bespreken van seksualiteit wordt door PMT-docenten meer gedaan. Daarom is het vooral voor SK-docenten en LO-docenten belangrijk meer aandacht te geven aan seksualiteit binnen hun lessen. Een structurele opzet van een les over seksualiteit kan ervoor zorgen dat docenten dit onderwerp niet vergeten en alle studenten dezelfde informatie vergaren hierover.

4.2 Discussie

Er zijn een aantal beperkingen aan dit onderzoek. Ten eerste is seksualiteit een persoonlijk en voor velen een beladen onderwerp en daardoor is er grote kans op sociaal wenselijke antwoorden. Respondenten (studenten en docenten) kunnen zich schamen voor hun eigen meningen of ervaringen, waardoor ze niet altijd eerlijk of open antwoord geven. Studenten aan de Calo komen sterk overeen in vriendengroep, sociaal economische status (SES) en opleidingsniveau. Dit heeft ertoe geleid dat veel participanten antwoorden gaven die sterk overeenkomen. Het onderzoek vergelijkt alleen binnen de school en niet buiten de school. De school heeft een confessionele signatuur en de mogelijkheid wordt niet uitgesloten dat er een verband is tussen confessionele achtergrond en normen en waarden over seksualiteit. Tevens is het onwaarschijnlijk dat negatieve ervaringen in dit onderzoek gemeld zouden worden. Negatieve ervaringen kunnen behoorlijk inhakken en slachtoffers schamen zich vaak. Het is waarschijnlijk dat dit de onderzoeksresultaten minder betrouwbaar maakt. Deze steekproef is redelijk representatief voor de gehele Calo, echter zou vervolgonderzoek zich bezig kunnen houden met het vergelijken van de uitkomsten van soortgelijk onderzoek onder verschillende jaarlagen of andere implicaties zoals hierboven genoemd.

Daarnaast is er bij het afnemen van de enquêtes een dataset ontstaan van 140 studenten. Echter is deze respondentengroep lager uitgevallen met het analyseren, omdat eerst alle resultaten van respondenten zijn verwijderd die dubbele of ontbrekende antwoorden gaven. Dit heeft ertoe geleid dat er uiteindelijk een dataset over is gebleven van 113 studenten.

Om de enquête te vormen is er gebruik gemaakt van de Quickscan van NOC*NSF. Het doel van deze Quickscan is de kans op seksuele intimidatie te meten binnen sportverenigingen, terwijl het doel van de enquête in deze studie een indruk krijgen van de meningen van studenten over seksuele integriteit was. Daarom is de Quickscan alleen gebruikt om ideeën op te doen om stellingen te formuleren in de enquête.

Het gebruik van een combinatie van kwantitatief en kwalitatief onderzoek (*Mixed Methods*) is bevorderend voor de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek. Echter is er in deze studie voor gekozen studenten te onderzoeken met alleen kwantitatief onderzoek, om een aanzienlijke dataset te vormen. Voor vervolgonderzoek is het wenselijk studenten ook te onderzoeken door middel van kwalitatief onderzoek. Zo komt een onderzoek echt achter de belevingswereld van studenten, aangezien het beleid voornamelijk voor hun is.

Afsluitend is deze studie voornamelijk gericht is op attitudes. Hierbij is het belangrijk dat de respondenten aangeven dat ze zich veilig voelen op de Calo. Echter kan dit etalagegedrag zijn. Uit ervaring met het schadefonds geweldsmisdrijven blijkt dat mensen soms pas na veertig jaar met onthullingen komen (persoonlijk gesprek met Carol van Nijnatten). Vervolgonderzoek zou ook op andere aspecten, kennis en vaardigheden, nadruk kunnen leggen.

VI. Aanbevelingen voor beleid en curriculum

Het goede staat in verband met het streven voorbij het zelf te kijken, naar de echte wereld, en daarop met zuiver geweten te reageren. Deze krachtige uitspraak van de filosofe en schrijfster Iris Murdoch is een mooie opening naar de beleidsaanbevelingen van dit onderzoek. Beleid ontwikkelen omtrent seksuele integriteit is lastig omdat er zoveel verschillende factoren, schroom, schaamte, taboes en onwetendheid een rol spelen als het gaat om seksualiteit. Desalniettemin zijn we veel wijzer geworden door studenten en docenten aan het woord te laten over seksuele integriteit in de context van de Calo. Conformereren aan nieuwe groepsnormen en beleid is lastig. Wel worden er eerder nieuwe groepsnormen aangenomen als een individu het idee heeft gehad zijn mening te mogen verkondigen en zijn mening is gehoord (Stangor, 2016). Vandaar dat wij de meningen en aanbevelingen van docenten en studenten van groot belang zien voor de beleidsaanbevelingen van dit onderzoek. Zodra er nieuwe normen of aanbevelingen worden gemaakt is dit er eentje voor de groep en niet voor het individu.

Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat de Calo een opleiding is met een open en familiale sfeer die kansen biedt voor zowel studenten en docenten. Studenten voelen zich thuis op de Calo. Uit de analyse kan ook geconcludeerd worden dat grenzen tussen de docent en student zo nu en dan vaag worden en dat grensoverschrijdingen hierbij op de loer liggen. Mooi is dat verwoord door een respondent in een interview dat het op deze manier lastig kan zijn om professionaliteit voor te leven. Het is voor zowel student als docent handig om meer duidelijkheid te krijgen over de gewenste professionele omgangsvormen met betrekking tot seksuele integriteit. Deze omgangsvormen moeten niet vrijheid beperkend zijn in de zin dat ze verstikkend werken of onzeker maken, maar ze moeten juist duidelijkheid geven waardoor de sociale veiligheid van zowel studenten en docenten versterkt wordt. Dit meegenomen zijn hieronder acht beleidsaanbevelingen uitgewerkt.

- 1) *Bewustwording* is de eerste stap naar bewust en professioneel handelen. Bewustwording kan op verschillende manieren bewerkstelligd worden. Zoals eerder genoemd blijkt dat studenten die goede voorbeelden met betrekking tot seksuele integriteit hebben gehad later minder vaak een misstap maken dan studenten die dit niet hebben gehad. Het is belangrijk om niet alleen ‘goede’ voorbeelden te geven maar ook ‘foute’ voorbeelden en de onderbouwing hiervan ook te benoemen. De Calo van hogeschool Windesheim kan hier een rol in spelen.

Uit de enquêtes is gebleken dat studenten behoefte hebben aan praktijkvoorbeelden met betrekking tot seksuele integriteit. Zo kunnen docenten praktijkvoorbeelden verzamelen, en met studenten bediscussiëren zodat studenten beter weten wat voor soort situaties hun te wachten staan in het werkveld en hoe ze daar gepast op dienen te reageren. In de cassette Sport, een spel met grenzen (ICES, 2013) staan ook veel praktijkvoorbeelden (zoals benoemd in de inleiding) over het omgaan met seksueel gedrag met daarbij praktische handvatten om professionele seksuele integriteit verder te ontwikkelen. Dit kan in spelvorm worden gegeven in een interactieve les.

- 2) *Reflecteren* is tevens een belangrijk onderdeel van competent handelen met betrekking tot seksuele integriteit. Studenten bewust leren terugkijken naar hun eigen handelen is een vaardigheid die mede belangrijk is voor het ontwikkelen van een professionele seksuele integriteit. Studenten kunnen hierin ook elkaar helpen en elkaar feedback geven op elkaars handelen en kan daarom ook worden opgenomen in een lesvorm. Binnen de opleiding PMT en de minor Veilig Sportklimaat wordt veel aandacht besteed aan reflecteren, maar in de LO- en SK-opleiding nog weinig.
- 3) Het is belangrijk dat studenten *seksueel gedrag kunnen duiden*. Gezond seksueel gedrag is o.a. passend bij de leeftijd en bij de context. Kennis over de seksuele ontwikkeling van jeugdigen is dan van belang om seksueel gedrag te kunnen duiden. Niet elke situatie is van te voren te voorspellen en het is daarom van belang dat studenten bewust en competent gewetensvol kunnen handelen. Deze competenties kunnen studenten ontwikkelen door een combinatie van kennis, attitudes en vaardigheden t.a.v. seksualiteit en seksuele ontwikkeling. Leren doe je samen in het onderwijs. Zo kunnen ook op dit gebied studenten van elkaar leren. Studenten kunnen bijvoorbeeld merken dat hun eigen seksuele grenzen niet de seksuele grenzen van een ander hoeven te zijn. Zo kan de ene student het fijn vinden om een schouderklopje of een knuffel te krijgen terwijl een andere student dit niet comfortabel of gepast vindt. Seksueel gedrag erkennen, herkennen, inschatten en respecteren of juist ingrijpen is een belangrijk onderdeel van bewust en bekwaam handelen.
- 4) *Professionele seksuele integriteit* opnemen in de competenties en leerdoelen van vakken is tevens een van onze aanbevelingen. Onder professionele seksuele integriteit wordt verstaan: het competent, respectvol en verantwoordelijk omgaan

met de eigen seksualiteit en de seksualiteit van degenen die aan het gezag van de professional worden toevertrouwd. Dit kan per opleiding verschillend worden opgenomen in het curriculum en daarom is het belangrijk dat er een Calo brede werkgroep wordt ontwikkeld die hier vorm aan kan gaan geven.

- 5) In lijn met de punt vier is onze volgende aanbeveling het ontwikkelen van een *preventiebeleid* omtrent seksuele integriteit. Nu is er alleen een reactiebeleid (Windesheimbreed), maar geen positief geformuleerde gedragsregels over respectvol, bewust en verantwoordelijk omgaan met de eigen en andermans seksualiteit. Juist in een “platte” werkcultuur kunnen de grenzen soms vaag zijn tussen vriendschappelijke en professionele omgangsvormen. Regels bieden veiligheid. Een voorbeeld van zulke gedragsregels komt vanuit het Raamwerk voor Seksualiteit, Beleid en Sport van Sensoa (www.seksuelevorming.be). Hierin worden een aantal gedragscodes vastgesteld als een van de beleidsonderdelen. Deze gedragscodes dienen als instrument om de verwachtingen van professionals met betrekking tot seksuele integriteit te formuleren. Ook dit soort gewenste omgangsvormen kunnen geformuleerd worden aan de hand van het Vlaggensysteem genoemd in de inleiding (Frans & Franck, 2013). Het belang van deze gedragscodes worden nog eens onderstreept door de toegenomen rol van sociale media in het dagelijks leven en de mogelijke contacten tussen studenten en docenten.
- 6) De studieloopbaan begeleiders (SLB-ers) spelen een grote rol in de ontwikkeling van de student. De SLB-ers zijn vaak een aanspreekpunt voor studenten met problemen. Het is belangrijk om SLB-ers handvatten te geven over hoe het beste te communiceren met studenten met een hulpvraag met betrekking tot seksualiteit (denk aan seksueel gedrag, seksuele oriëntatie of genderidentiteit). Dit kan in de vorm van een trainingmiddag.
- 7) Docenten hebben in de interviews aangegeven graag een *trainingmiddag* te willen waar meer informatie komt omtrent het onderwerp seksuele integriteit. Docenten willen graag weten hoe je seksuele integriteit bespreekbaar maakt en hoe je hierin de les invulling aan kunt geven.
- 8) Zowel docenten en studenten weten nu onvoldoende wie de *vertrouwenspersoon* is en hoe deze te bereiken. Een sharenet pagina is niet toereikend en duidelijk genoeg. Het is van belang dat in elk geval alle docenten weten wie de vertrouwenspersoon is, wat deze precies doet en hoe deze te bereiken. Ook kunnen

vertrouwenspersonen bijvoorbeeld in de introductie week zichzelf voorstellen en kort vertellen wat ze doen en waar ze te vinden zijn. Daarnaast kan er gedacht worden aan een tussenpersoon binnen de Calo die studenten (en SLB'ers) kennen en die als schakel kan dienen tussen de Calo en de vertrouwenspersonen van Windesheim. Deze persoon kan mensen doorsturen en zal doordat hij of zij bekend is binnen de Calo (in sommige gevallen) meer toegankelijk aanvoelen voor studenten dan de huidige vertrouwenspersonen.

De eerste drie aanbevelingen staan met elkaar in verband en zijn daarom ook goed in een les onder te brengen. Dit kan een blok zijn waarin aandacht wordt besteed aan een veilig sportklimaat of in een les studieloopbaanbegeleiding. Het is van belang deze lessen te verplichten. Als het als een keuze module wordt aangeboden (zoals de huidige keuze module veilig sportklimaat) dan kiezen alleen studenten met een interesse voor het onderwerp de module en het is de bedoeling alle studenten deze kennis mee te geven. De vijf andere aanbevelingen zijn gericht op de docenten of organisatie.

Alle beleidsaanbevelingen bij elkaar zorgen voor meer aandacht op het gebied van professionele seksuele integriteit op de Calo. Met deze aanbevelingen wordt er gestuurd op bewustwording van studenten en docenten omtrent seksuele integriteit. Terugkomend op de uitspraak van filosoof en schrijfster Iris Murdoch willen wij studenten leren voorbij zichzelf te kijken, een situatie in te schatten en daarna gewetensvol te handelen.

Afsluitend woord.

Na ons onderzoek op de Calo te Windesheim mogen wij in elk geval concluderen hoe mooi het is dat zoveel docenten en studenten positief over hun werk- en leeromgeving zijn. Het is het doel van educatie om aankomende professionals de handvatten te geven om straks in hun loopbaan op een veilige en prettige manier hun beroep uit te oefenen. In de beroepsvelden van LO, PMT en Sportkunde staat menselijk contact zo centraal dat seksuele integriteit een onderwerp is wat hier bij hoort. Tot noch toe was seksuele integriteit een ‘*Elephant in the room*’ alle docenten of studenten wisten wat wij bedoelden maar bijna niemand sprak er openlijk over. Met dit onderzoek en onze aanbevelingen willen wij seksuele integriteit bespreekbaar maken zodat aankomende professionals bewust en bekwaam het werkveld ingaan, ook op het gebied van seksualiteit en seksuele integriteit.

VII. Literatuurlijst

- Cense, M., & van Dijk, L. (2010). Niet zomaar seks. Jongeren over seks en grenzen. Verkregen op 28 juli, 2016, via http://www.rutgers.nl/sites/rutgersnl/files/PDF/Onderzoek/Niet_zomaar_seks_2010.pdf
- EB - Eurobarometer (2004) Special Eurobarometer 213 / wave 62.0 – TNS Opinion & Social. Online Available HTTP:http://ec.europa.eu/sport/index_en.htm
- Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2013). Effectief leren. Verkregen op 2 augustus, 2016, via <http://cb-catalogus.rdcgroup.nl/images/fragments/9789001840808.pdf>
- Frans, E. (2010). *Seksueel gedrag van kinderen bespreekbaar stellen. Het vlaggensysteem als pedagogische interventie*. Verkregen op 12 augustus, 2016, via <http://www.seksueelgeweld.info/doc/artikel%20Erika%20Frans%20Seksueel%20gedrag%20van%20kinderen%20bespreekbaar%20stellen.pdf>
- Frans, E., & Franck, T. (2013). *Vlaggensysteem-Set: boek en kaartenset in opbergmap: Reageren op seksueel (grensoverschrijdend) gedrag van kinderen en jongeren*. Maklu, Apeldoorn.
- Heemelaar, M. (2013). *Seksualiteit, intimiteit en hulpverlening*. Houten: BohnStafleu van Loghum
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research, 15*(9), 1277-1288.
- Internationaal Centrum voor Ethiek in de Sport [ICES], 2013. *Handleiding Sport, een spel met grenzen*. Vlaggensysteem. <http://www.ethicsandsport.com/nl/x/432/handleiding> [Accessed 3 juni 2016].

Leusink, P., Ramakers, M. (2014). *Handboek seksuele gezondheid. Probleemgeoriënteerd denken en handelen*. Assen: Van Gorcum

NOC*NSF (2012). *Quickscan uit toolkit beleid seksuele intimidatie voor verenigingen*. Verkregen op 10 mei via www.nocnsf.nl/stream/bijlage1quickscan.

Pawson, R. & Tilley, N. (1997). *Realistic Evaluation*. London: Sage Publications.

Pope, K., Sonne, J. & Holroyd, J. (1996). *De seksuele gevoelens van de psychotherapeut*. Lisse/Amsterdam: Swetz&Zeitlinger.

Redactie Vrouw (2012). Ik ben verliefd op mijn leerling. Verkregen op 10 augustus, 2016, via https://vrouw.nl/artikel/relatie/22906/vrouw_vertelt_ik_ben_verliefd_op_mijn_leerling

Ronner, S., Bastiaanssen, M., Siegert, H., & Wielaard, P. (2007). Seksuele intimidatie. Verkregen op 20 augustus, 2016, via http://www.arbokennisnet.nl/images/dynamic/dossiers/psa/d_seksuele_intimidatie.pdf

Romijn, D., Kalmthout, J. & van, Breedveld, K. (2015). *VSK monitor 2015 : voortgangsrapportage actieplan 'naar een veiliger sportklimaat'*. Mullier Instituut: Utrecht

Schipper-van Veldhoven, N. H. M. J. (2013). Sports in a pedagogical perspective. *Ethics in Youth Sport: Policy and pedagogical applications*, 122-135.

Schippers-van Veldhoven, N., Vertommen, T., Vloet, L. (2015). *(Sexual) intimidation in sport in the Netherlands*. Oxfordshire: Routledge

Stangor, C. (2004). *Social groups in action and interaction*. Psychology Press.

Steenbergen, J., Hilhorst, J., Sluis, A van der and Gijssbers, M (2010) *Samen voor Sportiviteit en Respect: Analyse spel- en gedragsregels* [Together for Sportsmanship and Respect: Analysis game rules and rules of conduct], Nijmegen: Kennispraktijk.

- Stegeman, H. (2007) *Effecten van Sport en Bewegen op School. Een literatuuronderzoek naar de relatie van fysieke activiteit met de cognitieve, affectieve en socialeontwikkeling* [Effects of Sports and Movement in School. A literature study on the relationship between physical activity and cognitive, affective and social development], 's Hertogenbosch: Mulier Instituut.
- Tashakkori, A. & Teddlie, C. (eds.) (2003). *Handbook of Mixed Methods in Social & Behavioral Research*. London: Sage.
- Tolleneer, J., De Kock, A., Vanden Auweele, Y., Hendrickx, F., & De Block, A. (2014). Eindrapport KU Leuven Overheidsopdracht Ethisch Verantwoord Sporten 2012-2014
- Timmerman, G., Bajema, C & Bonink, M. (2002). *Seksuele intimidatie op school*. Assen: Van Gorcum.
- Van der Steeg, E. & Schippers-van Veldhoven, N. (2016). *Competences of physical education students concerning sexual health to support a positive ethical climate*. Oral presentation at the Gender, Sexuality and Inequality in Sports' Conference, March 17th 2016, Milton Keynes, UK.
- Vereniging Hogescholen & Jeugdzorg Nederland. (2013). *Thema competentie seksuele ontwikkeling, seksueel gedrag & seksueel misbruik*. Servicepoint Nederland: Alphen aan de Rijn.
- Verhagen, P., & de Leeuw, W. (2011). Kwaliteit met beleid. *Basisboek voor sociale studies*.
- Verhoeven, S. H. (2012). De school alsoefenplaats voor democratie. Een mixed-methods evaluatieonderzoek naar de werkzaamheid van een schoolbreed programma voor democratische burgerschapsvorming in de basisschool.
- Vertommen, T. & Schipper-van Veldhoven, N. (2012). Over de grens: seksuele intimidatie in de sport begrijpen en voorkomen. In: N. Schipper-van Veldhoven, H. van der Palen, J. van der Kerk, & R. Schuijers (Ed.). *Goud in elk kind. Jeugdsport in een pedagogisch perspectief* (pp.127-138). Deventer: DaM Uitgeverij.

Van Staa, A., & de Vries, K. (2014). Directed Content Analysis. Een meer deductieve dan inductieve aanpak van kwalitatieve data-analyse. *KWALON. Tijdschrift voor Kwalitatief Onderzoek in Nederland*, 19(3), 46-54.

Vermeulen&Cliquet(2006). Het XYZ van lichamelijke integriteit. Verkregen op 1 augustus, 2016, via <http://www.gestalttherapie-nijmegen.nl/artikelen/psychotherapie/artikelen-psychotherapie.php?id=30>

WHO (2010). Standards for Sexuality Education in Europe. A framework for policy makers, educational and health authorities and specialists. Keulen: WHO Regional Office for Europe and BZgA.

Zonnenberg, A. & Roelofsen, S. (2011). De bijzondere risico's van de leerkracht bewegen en sport in en om de school. *LO 9*, 42-45

VIII. Bijlagen

7.1 Enquêtestudenten

Onderzoek studenten CaloWindesheim

Datum: ____/____/____

Geslacht: *Man/Vrouw*

Leeftijd: _____

Opleiding: *LO / PMT / SK*

Vooropleiding: _____

Bedankt voor je medewerking aan dit onderzoek. Het invullen van deze vragenlijst zal ongeveer 5 minuten duren. Hieronder volgen 17 vragen en 2 korte casussen over praktijksituaties. Wij hebben namens de Calo deze vragen ontwikkeld om meer inzicht te krijgen over mogelijke sociale situaties die zich op de Calo voor doen. Onder elke stelling staan twee keuzemogelijkheden waarvan je er één aankruist die voor je gevoel het meest van toepassing is. Bij de casussen kan je je antwoord aankruisen op een schaal. Het maakt niet uit of je een bolletje inkleurt of aankruist. Als je een antwoord wil veranderen zorg dan dat dit duidelijk is.

Uiteraard worden de resultaten vertrouwelijk behandeld en je anonimiteit gewaarborgd. Je hoeft dan ook nergens je naam in te vullen. Het is belangrijk dat je eerlijk antwoord geeft. Er zijn geen foute antwoorden. Onderaan de vragenlijst is nog de gelegenheid om opmerkingen op te schrijven of je aan te melden voor een focusgroep.

Vraag 1.

Het omkleden in de sportzaal, in plaats van in een kleedkamer, is op de Calo heel gewoon.

- Klopt

- Klopt Niet

Vraag 2.

Ik heb het gevoel dat als ik een docent een persoonlijk geheim vertel, de docent dit voor zichzelf houdt.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 3.

Vrouwelijke studenten die openlijk lesbisch of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 4.

Mannelijke studenten die openlijk homo of bi zijn worden gerespecteerd op de Calo.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 5.

Er wordt tijdens de les wel eens een seksueel getinte grap gemaakt.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 6.

Ik zou het vervelend vinden als een docent een seksueel getinte grap over mij zou maken.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 7.

Er kan openlijk gepraat worden over seksualiteit op de Calo.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 8.

Seksualiteit wordt door Calo-docenten bespreekbaar gemaakt in de lessen.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 9.

Ik vind dat er genoeg aandacht wordt besteed aan seksualiteit op school.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 10.

Ik voel me prettig bij de sfeer op school rondom seksualiteit.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 11.

Als ik met de klas en de docent in een groepsapp zit, vind ik dit niet erg

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 12.

Als een docent mij persoonlijk een WhatsApp stuurt, vind ik dit niet erg.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 13.

Als ik ervaar dat een docent te dicht bij mij komt staan, dan voel ik mij vrij daar iets van te zeggen.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 14.

Onder seksuele intimidatie wordt een vorm van ongewenst gedrag op seksueel gebied verstaan, zoals seksistische opmerkingen of het ongewenst aanraken van iemand.

Ik ben op de hoogte van het beleid van de hogeschool met betrekking tot seksuele intimidatie.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 15.

Ik weet wie de vertrouwenspersoon op Windesheim is en hoe ik diegene moet bereiken.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 16.

Als ik met betrekking tot seksuele intimidatie problemen ervaar op school, meld ik dit liever bij personen in mijn privé-omgeving dan bij een vertrouwenspersoon of docent van school.

- Klopt
- Klopt Niet

Vraag 17.

Ik kan mezelf zijn op de Calo.

- Klopt
- Klopt Niet

Casus 1.

Teun is een docent op de Calo. Tijdens een praktijkles geeft Teun aan dat hij de les van vandaag zal filmen met zijn mobiel zodat hij in de volgende les aan jou (en je medestudenten) kan laten zien wat er goed ging en wat verbeterpunten zijn. In de les zijn er verschillende onderdelen, zoals een handstand, koprol en een salto met hulp van de docent.

Vraag 1A.

Teun filmt de les waarin ik een koprol maak, handstand doe en een salto maak.

Ik voel mij hier prettig bij.

0

0

0

Ik voel mij hier niet prettig bij.

0

0

Vraag 1B.

Er zit een week tussen de les waarin Teun heeft gefilmd en de les waarin wordt geëvalueerd. Je weet niet wat Teun tijdens deze week met het beeldmateriaal doet. Zo kan het zijn dat Teun tijdens deze week het filmpje laat zien aan zijn familie om uit te leggen hoe een les van hem er uitziet.

Ik voel mij hier prettig bij.

0

0

0

Ik voel mij hier niet prettig bij.

0

0

Vraag 1C.

Je hebt geen garantie dat Teun het filmpje na de evaluatie gelijk verwijdert.

Ik voel mij hier prettig bij.

0

0

0

Ik voel mij hier niet prettig bij.

0

0

Casus 2.

Tijdens een turnles wordt de handstandgeoefend.

Vraag 2A.

Sandra (studente) geeft aan dat ze zich niet prettig voelt als ze wordt geholpen door mannen.

De docent vindt het goed dat Sandra alleen hulp krijgt van vrouwelijke medestudenten.

Ik voel mij hier prettig bij.

0 0 0

Ik voel mij hier niet prettig bij.

0 0

Vraag 2B.

Omdat er weinig tijd is in de les moet iedereen de oefening snel proberen en terug aansluiten in de rij. Meerdere keren als de docent je helpt pakt hij je dichtbij een intieme plek vast, maar je weet niet of hij dit expres doet.

Ik voel mij hier prettig bij.

0 0 0

Ik voel mij hier niet prettig bij.

0 0

Vraag 2C.

Naast hulp van de docent helpen ook mannelijke klasgenoten je met de oefening. Deze keer pakt niet je docent maar een klasgenoot (Klaas) je meerdere keren vast op een intieme plek. Ook van Klaas weet je niet of hij dit expres doet.

Ik voel mij hier prettig bij.

0 0 0

Ik voel mij hier niet prettig bij.

0 0

Heb je nog opmerkingen, vragen of ideeën? Gelieve die dan hieronder te plaatsen.

Tenslotte willen we je vragen of je mee wilt werken met een focusgroep, wat erg voordelig zal zijn voor dit onderzoek. De focusgroep zal een gesprek zijn met ongeveer 4 personen. Dit zal niet in de vorm van een interview zijn maar meer een gesprek zijn waar je dingen kwijt kan. Uiteraard hoeft je ook daar geen meningen te geven over onderwerpen waar je je niet prettig bij voelt. Als je hier interesse in hebt of vragen hierover hebt bent je vrij om ons te mailen. Ook als je interesse hebt naar de uitkomsten van dit onderzoek kun je ook contact opnemen. Wil je dat wij contact opnemen met jou, noteer dan hier je mailadres. Je antwoorden van de vragenlijst worden nog altijd anoniem verwerkt.

Mailadres: r.verhoeven@students.uu.nl

Bedankt voor het invullen!

7.2 Topiclijst interviews docenten

Semi gestructureerd interview Docenten Calo

Bedankt voor je medewerking aan ons onderzoek naar seksuele integriteit op de Calo. Voor dit onderzoek hebben we vragenlijsten afgenomen bij 144 studenten. Het leek ons echter goed om bij de docenten semi gestructureerde interviews af te nemen. De analyses van de enquêtes en interviews zullen wij gebruiken voor een risicoanalyse en een beleidsaanbeveling. Bij de uitwerkingen van de interviews zullen de namen van docenten anoniem blijven, dus voel je niet bezwaard om ervaringen te delen. Je ervaringen kunnen ons erg helpen met onze risico analyse en eventueel genoemde namen zullen we ook vervormen voor de privacy.

Vind je het vervelend als deze wordt opgenomen, zodat wij het interview makkelijker kunnen transcriberen? Heb je nog vragen? Dan beginnen we met het interview.

Topics	Voorbeeldvragen
Persoonlijke gegevens	<ul style="list-style-type: none"> ○ Welk vak /welke vakken geef je op de Calo? ○ Bij welke opleiding geef je les? Prop/LO/PMT/SK ○ Sinds wanneer geef je les op de Calo? ○ Heb je ooit ergens anders gewerkt? ○ Hoe bevalt het werken op de Calo? ○ Heb je de Calo ooit zelf gedaan? ○ Welke opleidingen heb je (nog meer) gedaan? ○ Hoe oud ben je?
Calo cultuur	<ul style="list-style-type: none"> ○ Beschrijf in het kort de Calo-cultuur. ○ Hoe zou je de omgangsvormen tussen de docenten en studenten op de Calo omschrijven? ○ Wat zijn de voordelen van de Calo-cultuur? ○ Wat zijn de nadelen van de Calo-cultuur? <p>(doorvragen zodat het –ook- gaat over omgangsvormen)</p>
Begrip Seksuele Integriteit	<ul style="list-style-type: none"> ○ Wat versta je onder seksuele integriteit ? <p><i>Een deskundige op gebied van seksuele intimidatie op de werkvloer, maakte de volgende vergelijking: Het risico van een kassamedewerker is een kasverschil. Deze persoon moet dus goed met geld leren omgaan. Het risico van een LO-docent of PMT-er is seksuele grensoverschrijding. Deze professionals moeten dus integer leren handelen met betrekking tot seksualiteit.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Wat vind je van deze uitspraak? ○ Komt seksuele integriteit aan de orde in je lessen? (Wat/wanneer/hoe) (denk bijv. aan: situaties van aanraken van leerlingen/cliënten, kledkamers binnengaan, sociale media-gebruik) ○ Heb je wel eens situaties gehad waarin seksuele grensoverschrijding voor kwam?

	<p><i>Uit de literatuur is bekend dat studenten die goede voorbeelden hebben gehad van seksuele integriteit, in hun werkende leven minder vaak beschuldigd werden van seksuele grensoverschrijding.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Welke rol vind je dat de docent heeft in het ontwikkelen van seksuele integriteit van studenten? ○ En hoe belangrijk vind je het, op een schaal van 0 tot 10 om hier aandacht aan te besteden? <p>(Waarom vind je dat hier geen of weinig aandacht aan besteed hoeft te worden?)</p>
Lesprogramma	<ul style="list-style-type: none"> ○ Welke rol heeft seksuele integriteit in het curriculum van de opleiding waarin je lesgeeft? ○ Wanneer heb je het wel eens met studenten of collega's over problemen die zich voor kunnen doen, m.b.t. seksuele integriteit/intimidatie? (kun je een voorbeeld geven?) ○ Vind je dat dit onderwerp meer aandacht nodig heeft in het curriculum? (Zo ja, op welke manier? Zo nee, waarom niet?) ○ Spreek je wel eens iemand aan over grensoverschrijdend gedrag? (niet alleen seksuele integriteit, ook bijvoorbeeld discriminatie – Movisie) ○ Hoe denk je dat begrippen als 'seksuele integriteit' en 'seksuele intimidatie' het beste geïntegreerd kunnen worden in het lesprogramma ?
Beleid	<ul style="list-style-type: none"> ○ Wat kun je vertellen over het beleid omtrent seksuele integriteit op de Calo? ○ En Windesheim-breed ? ○ Wat doe je als je alsstudentenbeweren dat een collega van je 'altijd verkeerd vangt' of 'vies kijkt' of 'te dichtbij komt'? ○ Wat doe je als een student van je op stage wordt beschuldigd van seksuele grensoverschrijding? ○ Wat doe je als er een blootfoto van een student wordt verspreid via social media? ○ Hoe zie je de rol van de vertrouwenspersoon van Windesheim in het beleid omtrent seksuele integriteit ?
Aanbevelingen	<p>Welke aanbevelingen, tips of ideeën heb je over het onderwerp seksuele integriteit binnen de context van de Calo?</p>

Verder hebben we een casus voor u (verschillend per vak gebied).

- **Sportmanagement** = artikel over hockeytrainer van hockeyclub Wassenaar die stelselmatig meisjes en vrouwen begluurde in de kleedkamers.

<http://www.nu.nl/binnenland/3869376/hockeytrainer-filmde-honderden-meisjes-in-kleedkamer.html>

→ Wat vind je van deze situatie?

→ Denk je dat het belangrijk is om aandacht te besteden aan het signaleren van seksueel gedrag en seksueel grensoverschrijdend gedrag?

→ Worden studenten genoeg voorbereid op het minimaliseren van de kans op seksuele intimidatie in de sport?

- **LO** = Student wordt op stage beschuldigd van seksuele intimidatie door een leerling, mag daarna niet meer terug komen op de stageschool (meerdere malen voorgekomen bij studenten van de Calo)

→ Wat vindt u van deze situatie?

→ Denkt u dat studenten genoeg worden voorbereid op het omgaan met verliefde leerlingen, seksueel gedrag van tieners, of seksuele verleidingen die je als professional kan ervaren??

- **PMT** = artikel over incident tussen zorgverlener en cliënt. Clienten en hulpverleners bouwen een vertrouwensband op die soms erg intiem kan zijn. Bijna 6% van de hulpverleners heeft seksuele contacten met hun cliënten.

→ Wat vind je van deze situatie?

→ Denk je dat studenten genoeg worden voorbereid op het omgaan met verliefde cliënten, seksueel gedrag van cliënten, of seksuele verleidingen die je als professional kan ervaren?

Referentielijst

Stangor, C. *Social groups in action and interaction*. New York: Routledge

Timmerman, G., Bajema, C & Bonink, M. *Seksuele intimidatie op school. Omvang, aard en aanpak van ongewenst seksueel gedrag*. Assen: Van Gorcum

Vedder, P. en Veugelers, W. *De pedagogische functie van het onderwijs. Waardenvormend onderwijs in een multiculturele en pluriforme samenleving*. Den Haag: NWO/PROO.

Uitleg bronnen

Algemeen = algemene informatie

Calo Cultuur = Er zijn relaties tussen schoolfactoren en ongewenst seksueel gedrag. Zo hebben een positieve schoolbinding, persoonlijke sfeer en duidelijke regels een preventieve werking. De sfeer die er heerst op school is dus belangrijk en goed om te ondervragen. Desalniettemin is de sfeer op de Calo open en amicaal en heeft dit ook zijn valkuilen. Zo is er ook uit onderzoek gebleken dat bij seksueel ongewenst gedrag geregeld de gymleraar als boosdoener wordt genoemd. Sport en fysiek contact gaan samen maar de grens hierin is vaag (Seksuele intimidatie op school, 2002).

Seksuele integriteit algemeen = Eigen normen en waarden bepalen de sociale omgangsvormen die een docent heeft in de klas (Vedder & Veugelers, 1999). Daarom belangrijk om hiernaar te vragen.

Casus = Door middel van krantenartikelen of onderzoek rapporten die passen bij het werkveld van de docent.

Lesprogramma = Aanraken staat in een gymles centraal. Wanneer aanraken als overbodig wordt ervaren merken leerlingen dit snel op en wordt dat als niet prettig ervaren.

Desalniettemin wordt er door de leerlingen onderling wel eens over gepraat maar niet voorgelegd aan de leraar (seksuele intimidatie op school, 2002). Vandaar de vraag aan de docenten hoe ze denken seksuele integriteit beter bespreekbaar te maken op school.

Aanbevelingen = Conformereren aan nieuwe groepsnormen is lastig. Wel worden er eerder nieuwe groepsnormen aangenomen als een individu het idee heeft gehad zijn mening te mogen verkondigen en zijn mening is gehoord (Stangor, 2016). Vandaar dat wij deze vraag stellen. Als er straks nieuwe normen of aanbevelingen worden gemaakt is dit er eentje voor de groep en niet voor het individu.

7.3 Codeboom kwalitatieve analyse

Nodes		
Name	Sources	
Calo Cultuur		7
hedendaags beleid windesheim		7
Nieuw gewenst beleid		7
omgangsvormen docent en student		4
professionele gewenste omgangsvormen		1
Reactie anekdote 1		2
Reactie anekdote 2		2
Seksualiteit in eigen lessen		6
Seksuele integriteit definitie		7
Sfeer Calo		1
vertrouwenspersoon werkzaamheden		1
vervolgonderzoek		2
werkzaamheden calo		7
Werkzaamheden voor de Calo		6